

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1889. Andra Kammaren. N:o 37.

Onsdagen den 17 april

kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 10 dennes.

§ 2.

Upplästes ett till kammaren inkommet sjukbetyg, så lydande:
»Att riksdagsmannen, doktor *E. W. Wretling* i anledning af en operation på honom är förhindrad att deltaga i riksdagsgöromålen tills vidare intygat.

Stockholm den 16 april 1889.

C. A. Ivar Svensson,
med. doktor.»

§ 3.

Föredrogos och bordlades för andra gången konstitutionsutskottets utlåtanden n:is 8, 9, 10 och 11.

§ 4.

Efter föredragning vidare af Första Kammarens protokollsutdrag, n:r 185, med delgifning af nämnde kammares beslut öfver dess tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:r 11, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om framläggande af förslag till ändring af 22 § i kongl. förordningen angående patent den 16 maj 1884, beslöt Andra Kammaren hänvisa detta ärende till behandling af sitt tillfälliga utskott n:r 3.

§ 5.

Föredrogos men bordlades å nyo Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 26, i anledning af väckt förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t rörande förbud mot införsel af margarin och oleomargarin samt tillverkning af margarin m. m.

I sammanhang med denna bordläggning och uppå derom af herr talmannen gjord hemställan beslöt kammaren, att ifrågavarande ärende skulle företagas till behandling näst efter särskilda utskottets utlåtande angående väghållningsbesvärets ordnande.

§ 6.

Föredrogs och bifölls sammansatta stats- och bevillningsutskottets utlåtande n:o 2, i anledning af en utaf Riksdagens år 1888 församlade revisorer i deras berättelse angående statsverket gjord framställning i fråga om indrifning och redovisning af de enskilda sedelutgifvande bankernas bevillningsafgifter.

§ 7.

Likaledes bifölls lagutskottets härefter, hvart för sig, föredragna utlåtanden:

n:o 41, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse af 32 § 1 mom. i förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871; och

n:r 42, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående enskild sedelutgifvande banks, bankaktiebolags och sparbanks konkurs, samt till lag med vissa bestämmelser angående enskilda sedelutgifvande banker.

§ 8.

Ang. rätt för den, som vid domstol företett handling i hufvudskrift, att mot vissa vilkor genast återfå densamma.

I ordningen förekom dernäst Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 8 (i samlingen n:o 25), i anledning af väckt förslag om rätt för den, som vid domstol företett handling i hufvudskrift, att mot vissa vilkor genast återfå densamma.

Uti en inom Första Kammaren väckt motion, n:o 14, hade herr *A. H. Ölander* föreslagit, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för ett kommande års Riksdag framlägga förslag till lag, hvarigenom, med ändring af nu gällande stadganden i ämnet, föreskrifter meddelades derom, att handling, som för något ändamål i hufvudskrift för domstol företes, måtte kunna mot vissa vilkor genast återfås.

Första Kammarens tredje tillfälliga utskott, till hvilket denna motion blifvit hänvisad, hade med anledning af densamma hemställt,

att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga under ompröfning, om ej lagstadgande borde utfärdas, hvarigenom sökande, som för vinnande af inteckning eller annat ändamål till landtdomstol ingifvit handling, berättigas att, mot aflemnande af eu utaf domlafvanden i orten bestyrkt afskrift deraf, inom viss kort tid, efter det beslut i ärendet meddelats, återfå handlingen.

Denna hemställan hade af Första Kammaren godkänts, hvar-
 efter ärendet blifvit, jemlikt 63 § i riksdagsordningen, öfverlemnadt
 till Andra Kammaren, som hänvisat detsamma till sitt tredje till-
 fälliga utskott, och hemställde nu detta sistnämnda utskott, att Andra
 Kammaren ville biträda Första Kammarens ifrågasatta beslut.

*Ang. rätt för
 den, som vid
 domstol före-
 tadt handling i
 hufvudskrift,
 att mot vissa
 vilkor genast
 återfå den-
 samma.
 (Forts.)*

Ordet begärdes af

Herr Wählin, som yttrade: Af den motivering, som de begge till-
 fälliga utskotten åberopat, framgår, att många och starka skäl tala
 emot en sådan åtgärd, som i motionen åsyftas. Första Kammarens
 tredje tillfälliga utskott erkänner till och med uttryckligen, att »de af
 motionären omnämnda olägenheter icke kunna på det af motionären
 anvisade sätt afhjelpas utan att skapa verkliga, ständigt åter-
 kommande olägenheter». På ungefär enahanda sätt uttalar sig Andra
 Kammarens tredje tillfälliga utskott i frågan.

Då den ifrågasatta åtgärden sålunda antagits medföra »verk-
 liga städse återkommande olägenheter», synes mig som utskotten
 hade bort afstyrka bifall till motionen. Då så emellertid icke
 skett, vågar jag för min del vördsamt hemställa, att kammaren
 måtte, med afslag å utskottets hemställan, förklara motionen icke
 böra till någon åtgärd föranleda.

Herr Edelstam: På sätt Första Kammarens tillfälliga utskott
 anmärkt och äfven herr Wählin framhållit, är det många omständig-
 heter, som tala emot det framlagda skrivelseförslaget. Efter mitt
 förmenande bör Riksdagen icke komma till Kongl. Maj:t med an-
 hållan om någon utredning, utan att Riksdagen verkligen har klart
 för sig hvad den vill hafva. Jag tror äfven att särskildt i detta
 fall det vore högst olämpligt, i fall en skrivelse skulle komma att
 afgå till Kongl. Maj:t; ty det är, som sagdt, så många omständig-
 heter som tala emot Första Kammarens tillfälliga utskotts i sådant
 afseende gjorda hemställan.

På sätt Första Kammarens tillfälliga utskott äfven sagt, är
 det mycket möjligt, att ända till flera hundratal in-teckningar, lag-
 farter och andra ansökningsärenden inkomma till häradsrätt under
 ett ting. Den af Första Kammaren föreslagna tid af sex dagar,
 inom hvilken vederbörande skulle vara berättigade att återfå hufvud-
 skrifterna till de i dessa ärenden företedda handlingar, synes mig
 alldeles för knappt tilltagen. Men äfven om Kongl. Maj:t eller
 Riksdagen skulle anse längre tid erforderlig, torde i allt fall en stor
 del af de fördelar, som genom nya lagen skulle komma till stånd, i
 praktiken komma att försvinna. Jag vill i detta afseende fästa upp-
 märksamheten derpå, att, så länge det erfordras — och jag antar, att
 någon förändring härutinnan ej kan åstadkommas — att, sedan en
 afhandling blifvit inlemnadt till rätten för någon åtgärd, den bör
 förse med bevis, som visar ändamålet med dess inlemnande, detta
 bevis naturligtvis måste öfverensstämma med protokollet, i hvilket
 fall det icke lämpligen kan skrivas förr än protokollet är uppsatt.
 I synnerhet vid åtskilliga fall, såsom i fråga om relaxation eller

Ang. rätt för den, som vid domstol företett handling i hufvudskrift, att mot vissa villkor genast återfå densamma.

(Forts.)

postposition af inteckningar, är det af vigt, att beviset är så noggrant och öfverensstämmande med protokollet som möjligt. Vidare har det blifvit en praxis, som äfven stöder sig på lag, att för förnyelse af inteckning icke erfordras någon annan åtgärd, än att sjelfva inteckningshandlingen blir inlemnad till en domstol. Är då icke beviset fullt öfverensstämmande med protokollet, så uppstå lätt förvecklingar, till skada både för den rättsökande och äfven för domaren, hvilken ju kan komma i ersättningsskyldighet till den förre.

Jag tror äfven, att ett beslut i sådant syfte som det Första Kammarens tillfälliga utskott föreslagit skulle komma att medföra en motsatt verkan mot den åsyftade. Jag har nemligen anledning antaga, att många domstolar, åtminstone der deras ordförande äro extra domare, skulle tveka att genast meddela beslut i afseende på inteckningar, kanske just de ärenden, i hvilka sådana här afskrifter förnämligast skulle komma att inlemnas. Domstolen skulle då tillkännagifva, att beslut framdeles skulle komma att meddelas. Sålunda i de domsagor, der den nya tingsordningen, enligt 1872 års förordning, är genomförd, skulle det komma att dröja med beslutet fyra eller åtta veckor, beroende på om domsagan bestode af ett eller två tingslag. I de domsagor åter, der den gamla tingsordningen ännu är gällande, skulle beslut meddelas först vid den s. k. domslösen d. v. s. på tingets sista dag. Detta vore efter mitt förmenande att stjelpa hellre än att hjälpa, och jag är fullt viss om, att ganska många domare skulle förfara på det sätt, jag antydt.

På grund af hvad jag sålunda anført yrkar jag afslag å utskottets hemställan.

Med herr Edelstam instämde herrar *Widström, Billing, Martin, Lilienberg, Sundberg* från Haparanda och *Persson* i Heljebol.

Herr Thestrup: Jag kunde väl föreställa mig, att det utlåtande, som Andra Kammarens tredje tillfälliga utskott med anledning af den förevarande motionen afgifvit, skulle föranleda motsatta åsigter, och jag får säga, att äfven från min sida hafva åtskilliga betänkligheter i den vägen uppstått sig. Första Kammarens tredje tillfälliga utskott, som behandlat förevarande ärende, har, på sätt den föregående talaren antydt, angifvit många särdeles afsevärda svårigheter, och sådana hafva äfven blifvit antydda i det Andra Kammarens tillfälliga utskott, som haft att behandla ärendet. Särskildt torde, såsom den siste talaren äfven nämnde, svårigheter möta vid det förhållande, att nuvarande rättegångsbalken innehåller bestämda föreskrifter derom, att de handlingar, som skola företes i lagfarts- eller inteckningsafseende, skola förses med bevis å sjelfva originalhandlingen öfver den sålunda verkställda åtgärden. Men detta oakadt synes det mig, som om motionären å andra sidan framställt åtskilliga förhållanden, som äro i hög grad värda att tagas i beaktande. I södra delarne af vårt land, med deras mera utvecklade förhållanden i alla riktningar, icke minst i afseende å kommunikationerna, lär det väl i allmänhet tillgå på det sätt, att domaren, hvilken ej längre än som är nödvändigt vill behålla dessa värde-

papper, då parten en kort tid efter tinget kommer för att återfå desamma, lemnar dem tillbaka, när expeditionen är färdig. Så lär emellertid icke vara fallet i de norra delarne af landet, der förhållandena till följd af långa afstånd och obehöfva kommunikationer ställa sig i detta afseende helt annorlunda. Der äro stora ting, hvilkas utslagsdag inträffar först flere månader efter sjelfva rättegångsdagen, och der i allmänhet parterna icke kunna återfå sina handlingar förr än utslagsdagen. Att det är mycket besvärligt för dessa personer att så lång tid vara i saknad af en handling, som de kanske behöfva, det kan icke vara något tvifvel underkastadt, och det lär väl också vara lätt att inse. De förhållanden, som närmast föranledt motionen, äro visserligen dess bättre sällsynta, men de kunna ju inträffa, och den skada, som derigenom åstadkommes för allmänheten, är i hög grad behjertansvärd, särskildt hvad afser inteckningar, hvilka lemnats till förnyelse och sålunda redan då äro belånade. I det skick, hvori motionen nu föreligger, skulle jag icke vilja vara med om att tillstyrka bifall till densamma, men har likväl ansett mig kunna göra det i den form Första Kammarens tillfälliga utskott föreslagit. Som emellertid denna fråga står i det närmaste sammanhang med frågan om ändring af rättegångsbalken i vissa afseenden, och frågan härom för närvarande är under behandling hos Kongl. Maj:t, och det icke lär dröja synnerligen länge, innan Riksdagen får den sig förelagd, synes mig, om behovet förefinnes, att äfven den nu föreliggande frågan borde ställas under Kongl. Maj:ts ompröfning och tagas i betraktande i sammanhang med den förra frågan. I det Första Kammarens tillfälliga utskott, som behandlat motionen, funnos tvenne jurister, nemligen två underdomare, och Första Kammaren, som icke plägar låta sådana motioner opåtaladt släppas igenom, om den anser att så icke bör ske, har utan meningsskiljaktighet godkänt sitt tillfälliga utskotts utlåtande i ämnet. Så har äfven det utskott, som här behandlat frågan, gjort, och jag anser därför, att Andra Kammaren nu bör bifalla utskottets föreliggande betänkande.

Ang. rätt för den, som vid domstol företett handling i hufvudskrift, att mot vissa vilkor genast återfå densamma.

(Forts.)

Herr Jonson i Fröstorp: Med kändedom om den mängd inteckningsärenden, som ofta på en enda dag vid underdomstolarne på landet förekomma, samt de stora besvärligheter, som särskildt då åtkomsthandlingarna äro oklara i följd deraf uppkomma för domhafvanden vid inteckningsprotokollets uppsättande, kan jag icke finna annat, än att hufvudskriftens förseende med bevis i det föreslagna afseendet, hvarigenom bland annat blefve nödvändigt att pröfva alla ärenden samma dag handlingarna inlemnas, skulle medföra ofantliga praktiska svårigheter. Jag kan därför icke godkänna förslaget och anser för min del, att det icke är rätt att genom en skrifvelse besvara Kongl. Maj:t med en sak, som skulle vålla så stora praktiska svårigheter. För min del anhåller jag att få på det allra bestämdaste yrka afslag på det föreliggande betänkandet.

Häruti instämde herr *Andersson* i Löfhult.

Ang. rätt för den, som vid domstol företett handling i hufvudskrift, att mot vissa vilkor genast återfå den-samma.

(Forts.)

Herr O. Melin: I de två förste talarnes yttranden hafva åtskillige, särskildt jurister, instämt, och sedan har äfven herr J. Jonson i Fröstorp yrkat afslag på betänkandet. Den sistnämnde fäste sig hufvudsakligen vid förhållandena på landet, hvilka jag åter icke tilltror mig att bedöma. Mig synes emellertid att det finnes i Första Kammaren så många framstående jurister och inom samma kammares utskott så många kompetenta personer, att man till deras uttalanden kan sätta tillit. Då man i städerna, och särskildt i den stad jag representerar, har sett, huru lättvindigt det går till med dessa viktiga handlingars förvarande, sedan de kommit i rättens hand, finner man lätt vigten af en skrifvelse till Kongl. Maj:t i det föreslagna syftet. Jag hoppas att man icke missförstår detta mitt yttrande, ty dermed vill jag icke hafva uttalat något klander mot myndigheterna. Sådana som förhållandena nu äro, kan det icke ske på annat sätt. För den, som lemnar in till rätten viktiga handlingar, det må nu vara inteckningar eller testamenten, är det emellertid af största vikt att handlingarna icke komma ur rättens lokaler, utan der på bästa sätt förvaras. En notarie får i uppdrag att sätta upp protokollet. Han tager nu för sådant ändamål handlingarna med sig hem; det hus, der han bor, kan vara af sådan beskaffenhet, att handlingarna ingalunda kunna anses der vara säkert bevarade. Brinner det då t. ex., hvad kan följden ej då blifva? Det är möjligt att sådana olyckor ej ofta hittills inträffat, men att för den skull låta sig nöja med bestående förhållanden anser jag orätt. Det är icke min mening att yrka bifall till motionen, men jag tror skrifvelseförslaget vara nyttigt, såsom syftande att ordna ifrågavarande förhållande på ett för allmänheten mera betryggande sätt. Det får ej kunna inträffa att, sedan man lemnat in en handling till rätten, sedermera vid anhållan om dess återbekommande få till svar, att den icke vidare finnes i behåll. Jag tror ej vi behöfva frukta det påståendet, att förändringar i fråga ej låta sig göra. Må vi försöka åtminstone. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Essén: Jag vill blott anhålla att få fästa den föregående talarens uppmärksamhet på, att den föreslagna skrifvelsen afser endast förhållandena på landet. Talarens klagomål öfver ställningen i städerna skulle således icke på något sätt blifva afhjelpade, äfven om skrifvelseförslaget antoges. Jag anhöll om ordet närmast med anledning af den nämnde talarens yttrande, att det skulle gå lättvindigt till särskildt vid den domstol, jag tillhör. Han sade visserligen sedan, att yttrandet ej var så illa menadt, men jag kan dock icke underlåta att försäkra, att vid berörda domstol icke går lättvindigare till än annorstädes, snarare möjligen något noggrannare. Jag har intet yrkande att framställa.

Herr O. Melin: Hvad angår den siste talarens anmärkning om den domstol, han tillhör, så hade jag verkligen trott, att då jag redan sagt att jag med mitt yttrande icke ville uttala något klander mot rättens ledamöter, utan att jag endast afsett att påpeka

de missförhållanden, som äro en nödvändig följd af den nuvarande anordningen, någon vidare förklaring icke hade erfordrats. Jag vill nu ännu en gång säga, att om jag råkade nämna en viss domstol, sådant berott på att jag ej känner till förhållandena vid någon annan än den. Hvad angår samme talares öfriga påminnelse, så är det nog riktigt, att det nu blott är fråga om förhållandena på landet, men min tro är, att om frågan blir undersökt och någon rättelse gjord på landet, der svårigheterna äro störst, städerna äfven skola få fördel deraf. Jag fann mig därför fullt befogad att äfven i städernas intresse yrka undersökning i förevarande afseende.

Ang. rätt för den, som vid domstol företett handling i hufvudskrift, att mot vissa vilkor genast återfå densamma.

(Forts.)

Herr Jonsson i Myre: Herr talman! Då det är känt, att vid flera tillfällen förekommit tillbud till eldsvåda på ställen, der domstolshandlingar förvarats, och att äfven gårdar totalt nedbrunnit, der sådana handlingar förvarats, då handlingarna blifvit lågornas rof, med anledning deraf anser jag det vara af allra största vigt att nu bifalla det af Första Kammaren godkända skrifvelseförslaget. Det är ganska svårt för parter eller sökande att förlora sina handlingar. Sådant skulle kunna undvikas genom den föreslagna bestämmelsen om rättighet att mot aflemnande af bestyrkt afskrift återfå hufvudskriften. En talare har anmärkt, att en sådan anordning skulle medföra allt för mycket besvär för domhafvanden, då denne skulle genast påteckna bevis å hufvudskriften och omedelbart derpå återlemna densamma. Men häremot vill jag eriura, att det af Första Kammaren godkända skrifvelseförslaget icke går så långt, utan blott innehåller att sökande, som för vinnande af inteckning eller annat ändamål till landtdomstol ingifvit handling, skulle ega att inom viss kort tid, efter det beslut i ärendet meddelats, återfå handlingen, hvarigenom således rådrum kommer att lemnas domaren att jemföra afskriften med hufvudhandlingen och bestyrka afskriftens rättighet.

Enligt min åsigt finnes det fullt talande skäl för Andra Kammaren att biträda Första Kammarens beslut, och får jag därför yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hörnfeldt: Vore det här fråga om att lemna bifall till motionen, då kunde det hafva sina skäl, att icke kammaren genast ginge in på ett sådant förslag, men utskottet har ju endast tillstyrkt ett af Första Kammaren redan fattadt beslut om afåtande af skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan det Kongl. Maj:t täcktes taga under ompröfning, om ej lagstadgande borde utfärdas, hvarigenom sökande, som för vinnande af inteckning eller annat ändamål till landtdomstol ingifvit handling, berättigas att, mot aflemnande af en utaf domhafvanden i orten bestyrkt afskrift deraf, inom viss kort tid, efter det beslut i ärendet meddelats, återfå handlingen.

Hvilka praktiska svårigheter det skulle kunna möta, att sedan man inlemnat handlingen till vederbörande domstol man skulle ega att mot aflemnande af bestyrkt afskrift inom viss kort tid, efter det beslut i ärendet fattats, återfå handlingen, har jag svårt att fatta.

Ang. rätt för
den, som vid
domstol före-
tett handling i
hufvudskrift,
att mot vissa
vilkor genast
återfå den-
samma.
(Forts.)

Men om det skulle möta några praktiska svårigheter, så lärer väl Kongl. Maj:ts regering, sedan den tagit frågan i öfvervägande, icke framkomma med något förslag i den vägen. Och då det här är fråga blott om att hänskjuta saken till Kongl. Maj:ts pröfning och anhålla, att Kongl. Maj:t, derest det ej möter några praktiska svårigheter, ville framlägga ett förslag i denna riktning, så tror jag, att det icke borde vara någon fara för Andra Kammaren att lemna bifall till det beslut, som fattats af Första Kammaren, hvarför jag, herr talman, anhåller om bifall till utskottets förslag.

I detta yttrande instämde herrar *Nilsson* i Skärhus, *Andersson* i Hasselbol och *Carlsson* i Nysäter.

Herr Ahlström: Jag anser de skäl, som under diskussionen blifvit anförda för afslag å motionen, så talande, att jag icke kan annat än förena mig med dem, som yrkat sådant.

Då, ehuru det af Första Kammaren beslutade skrifvelseförslag afser endast landtdomstolarne, likväl under diskussionen äfven förhållandena vid stadsdomstolarne blifvit vidrörda, ber jag att få tillkännagifva, att enligt min åsigt hvad som i förevarande afseende är i lag stadgad för stadsdomstolar är tillfyllestgörande, och att hvad som derutöfver kan till allmänhetens trygghet behöfva göras bör vidtagas af kommunerna sjelfva. Så har äfven skett i flera städer och särskildt i den stad, jag har äran representera. Der har nemligen på rådstufvurättens framställning blifvit förvarande af fastighetsböckerna och viktigare handlingar å rådhuset inrättadt ett från grunden uppmuradt säkert kassahvalf, och derifrån uttagas handlingarna endast då de på derintill gränsande expeditionslokaler behöfva användas för ärendenas expediering. Sådant kan ju lätt låta sig göra i städerna, men deremot icke på landet, och om man vidtager en sådan åtgärd i en stad, så torde der inga ytterligare försigtighetsmått vara af nöden.

Jag anser det emellertid vara allt skäl att yrka afslag å utskottets hemställan.

Härmed var öfverläggningen slutad. I enlighet med de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner så väl på bifall till utskottets hemställan som ock på afslag derå; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes och försiggick enligt en nu uppsatt voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad kammarens tredje tillfälliga utskott hemställt i utlåtandet n:o 8 (i samlingen n:o 25), röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, är utskottets nämnda hemställan af kammaren afslagen.

Omröstningen utföll med 75 ja och 49 nej, hvadan utskottets hemställan af kammaren bifallits.

§ 9.

Föredrogs och bifölls bevillningsutskottets memorial n:o 9, i anledning af återremiss af 2:a punkten i utskottets betänkande n:o 7 angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter.

§ 10.

Föredrogs och lades till handlingarna sammansatta stats- och bankoutskottets memorial n:o 3, med anledning af kamrarnes olika beslut vid behandling af utskottets utlåtande angående väckt motion om inrättande af en ny jordbrukshypotekskassa m. m.

§ 11.

Efter föredragning dernäst af sammansatta stats- och bankoutskottets memorial n:o 4, angående anvisande af ersättning till sammansatta stats- och bankoutskottets kansli, blef hvad utskottet i detta memorial hemställt af kammaren bifallet.

§ 12.

Till afgörande förelåg vidare lagutskottets utlåtande n:o 43, i anledning af väckta motioner om ändringar i förordningen angående utvidgad näringsfrihet den 18 juni 1864.

I *punkten 1* hemställde utskottet, att en inom Andra Kammaren af herr *G. W. Lyth* väckt motion, n:o 53, om ändring af § 31 i berörda förordning icke måtte af Riksdagen bifallas.

Efter föredragning af punkten begärdes ordet af

herr *Lyth*, som anförde: Jag skall be att med anledning af lagutskottets hemställan i denna punkt få yttra några ord. Utskottet har uppenbart missuppfattat meningen med och motiven för min motion, och detta framgår af flera omständigheter, som jag skall be att få med några ord vidröra. Utskottet säger nemligen uti sitt utlåtande i första punkten af motiveringen följande:

Motionären synes med sitt förslag hufvudsakligen hafva afsett det förhållande, som på senare tider ej sällan förekommit, att utländsk handelsresande, utan att hafva erhållit tillstånd att här i riket idka handel, för en längre tid slår sig ned å en ort och drifver handel från medfördt så kalladt proflager.

Såsom af detta yttrande tyckes framgå, har utskottet troligen uppfattat motivet till min motion i tullpolitiskt hänseende; och det kan ju verkligen hända, att jag haft äfven ett sådant motiv, jag vill icke neka dertill. Men det är dock icke hvad jag egentligen afsett med min motion, och det är det så mycket mindre, som de

dömmande myndigheterna ega rätt att döma en person, som olagligt förfarit i detta hänseende, till böter från 5 till 500 kronor. Hvad jag i första punkten af min motion framställt är sålunda icke af så mycken vikt.

Men en sak, som är af så mycket större vikt, är den senare delen af mitt yrkande. 31 § af lagen om näringsfrihet är nemligen mycket tvetydig, och jag skall be att få framlägga några exempel på, huru den på olika orter tillämpas olika. Huru går det till t. ex. här i Stockholm, då en utländsk handelsresande hitkommer och bjuder ut och försäljer sina varor? Jo, han infinner sig här med sitt proflager och tager in på ett hotell. Han tager sedan en del af sitt proflager med sig, går ut i staden, bjuder ut sina varor och kan hända äfven försäljer något. Då slå polismyndigheterna ner på honom och lägga beslag på en del, märk väl, endast en del af det proflager han medfört. Denna del förvaras i polismyndighetens magasin; sedermera faller domen, och han domfälls till böter. Af detta proflager tages då så mycket, som svarar mot böterna, och resten får han tillbaka. På detta sätt tillgår det i Stockholm, men det tillgår ej på samma sätt öfverallt i riket. Jag kan framlägga ett par bevis derpå. Det anlände till en stad i södra Sverige för någon tid sedan en handelsresande från södra Europa, som utbjöd ett parti tvättsvampar. Men han hade icke betalt bevillningsafgift, och därför lades beslag på hans till 8 å 10 tusen kronor värderade lager, och han blef följaktligen alldeles utplundrad. Äfven ett annat exempel kan jag framlägga. Det inträffade i Söderhamn för en tid sedan, att en urhandlande medhade ett proflager och utbjöd det der. En person infann sig då hos honom och bad att få köpa 6 stycken ur. Handelsresanden anade intet oråd, utan lät honom få 6 klockor. Men denna söderhamnsbo anmälde saken hos stadsfiskalen, och denne gjorde då beslag på hela lagret, som var värderadt till 6,000 kronor.

Herrarne se sålunda, att lagen är tvetydig och tillämpas på olika sätt. Nu har jag i min motion velat gå en medelväg mellan de förfaringssätt, som tillämpats af myndigheterna i olika städer, i det jag i min motion föreslagit följande bestämmelse: Hållas varor af honom olofligen till salu, eger allmän åklagare att af hans hit i riket medförda varulager anhålla och i beslag taga så mycket deraf, som anses motsvara dubbla bötesbeloppet, hvartill han blifvit för lagöfverträdelsen ådömd.

Detta är en medelväg, som jag velat gå. Ty jag kan icke anse att det är rätt och med svenska statens värdighet förenadt att helt och hållet utplundra en handelsresande och totalt ruinera honom. Detta är hufvudmotivet för min motion och alls icke det först nämnda. Jag har velat hafva en tydlig förklaring hvad denna paragraf egentligen innehåller. Nu säger utskottet på följande sätt i sista punkten af sitt utlåtande:

Hvad särskildt angår förslaget, att bestämma hvilka varor skola vara underkastade beslag, så innefattar detta enligt utskottets uppfattning en af förhållandena icke påkallad lindring i påföljden för

den felande; ty af lagrummets nuvarande ordalydelse synes utskottet otvetydigt framgå, att hela det lager, från hvilket den olofliga försäljningen skett, är underkastadt beslag.

Alltså skulle man, enligt utskottets åsigt, hafva rättighet att taga hela lagret i beslag. Men jag hemställer till denna kammares ledamöter, om det är rätt och svenska staten värdigt att totalt utblotta och ruinera en handelsresande, som kommit hit i landet och utbjuder varor. Och äfven svenska handelsresande äro underkastade detsamma; ty i det exempel, jag nyss anförde, var det en svensk handelsfirma, hvars resande man i Söderhamn fräntog hela hans lager, emedan han begått visserligen en olaglighet men af underordnad beskaffenhet. Det är ju icke egentligen något brott och, om så äfven vore, af mycket lindrig beskaffenhet. Men det oaktadt kan man ruineras, till en del åtminstone.

Enligt utskottets åsigt är saken icke af någon särdeles stor vikt; men, mine herrar, den är verkligen af vikt, och det bör blifva någon ändring i det förhållande, som nu existerar.

Egentligen hade jag ämnat yrka återremiss, men då detta icke skulle tjena till mycket, emedan Första Kammaren redan afslagit motionen, vill jag icke framställa något yrkande derom. Till nästa riksdag skall jag dock framlägga ett annat förslag i ämnet, som jag hoppas då skall blifva mera taget i akt af lagutskottet och säkerligen äfven inom Riksdagen blifva beviljadt.

Herr talman! Jag har ej för närvarande något yrkande.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Herr A. Lilienberg hade i en likaledes inom Andra Kam- Om ändring af
11 § 2 mom. i
förordningen
angående ut-
vidgad
näringsfrihet.
maren väckt motion, n:r 114, föreslagit, att Riksdagen ville för sin del besluta följande förändrade lydelse af 11 § 2 mom. af ifrågasvarande förordning:

»För öfrigt vare det fabriks- och handtverksidkare obetaget att utan särskildt tillstånd till salu kringföra sina egna tillverkningar, äfvensom en hvar eger att utan anmälan eller tillstånd till salu kringföra lifsförnödenheter, jordbruks- och ladugårdsprodukter samt alster af inhemsk husslöjd».

Utskottet hemställde under förevarande punkt,

att Riksdagen ville, med anledning af herr Lilienbergs motion, i skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t vidtaga sådan ändring i förordningen angående utvidgad näringsfrihet den 18 juni 1864, att fabriks- och handtverksidkare må erhålla rätt att, utan särskild anmälan eller tillstånd, sjelfve eller genom hustru eller hemmarande barn till salu kringföra sina egna tillverkningar.

Sedan denna utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr E. G. Boström: Herr talman! För min del är jag icke mycket benägen för det förslag till skrifvelse, som lagutskottet här

Om ändring af 11 § 2 mom. i förordningen angående utvägd näringsfrihet.

framlagt. Jag tycker, att det är litet oegentligt att så snart begära ändring i den lag, som nu är i fråga. Denna gårdfarihandel och det ofog, som dervid bedrifves, är mycket öfverklagadt. Derför skref Riksdagen år 1886 till Kongl. Maj:t och begärde en ändring deri. År 1887 framlade ock Kongl. Maj:t med anledning deraf ett förslag, som godkändes af Riksdagen; men nu är man redan färdig att vilja ändra detsamma. Jag erkänner gerna, att lagutskottet har gjort vissa mycket goda inskränkningsförslag i det förslag, som motionären herr Lilienberg framlagt; men jag tror i alla fall, att man med de nu föreslagna bestämmelserna på omväg kan komma fram till samma oeffterrättighetstillstånd, som gälde, innan 1887 års lag börjat tillämpas. Nu skulle, efter lagutskottets förslag, »fabriks- och handverksidkare erhålla rätt att, utan särskild anmälan eller tillstånd, sjelfve eller genom hustru eller hemmavarande barn till salu kringföra sina egna tillverkningar». Det är egendomligt, att man kan tänka sig fabriker af så liten omfattning, att det endast skulle behövas fabrikanten sjelf eller hustrun eller barnen för att besörja afsättningen af tillverkningen. Det ligger således redan här en motsägelse i sjelfva formuleringen. Men vidare, när nu desse, som ega rätt att utan anmälan eller tillstånd fara ut i bygden och sälja, göra detta, huru skall någon menniska kunna kontrollera, om det är deras egen tillverkning eller någon annans? Det är ju nästan omöjligt. Före 1887 års lag voro de skyldige att anmäla, när och att de ämnade göra det; men nu skola de slippa både anmälan och att begära tillstånd. Om det vore så, att de borde på något sätt styrka genom intyg, att de varor de hade voro af deras egen tillverkning, kunde så vara; men jag tror, att efter i Sverige gällande bevisningslagar tillkommer, vid åtal för kringförande och försäljning af annans tillverkning, bevisskyldigheten åklagaren, som skall styrka, att det icke är den åtalades egen tillverkning. Jag frågar då: hur skall det i praxis låta sig göra för en åklagare att bevisa, att de saker, som en gårdfarihandlare eller handverkare fört omkring, icke äro hans egen tillverkning? Det är omöjligt. På detta sätt tyckes det som om man på omväg kunde åter komma fram till gårdfarihandeln, hvilken vi just vilja komma ifrån.

Jag hemställer om afslag å utskottets föreliggande förslag.

Herrar *Lund*, *Berndes*, *Höglund*, *Lyth*, *Åkerlund*, *Andersson* i Stigen och *Persson* i Heljebol instämde med herr *Boström*.

Herr Carl Ifvarsson: Herr talman, mine herrar! Det är allmänt bekant, att sedan man vunnit en större handelsfrihet, har man sökt att på alla sätt kringskära denna handelsfrihet och till och med gått bakut ända derhän, att man nu lagt saken i Konungens befallningshafvandes händer, så snart det rör en vara, som kan hänföras till handelsvara. Men det är icke nog dermed, utan man har kommit derhän, att man i allmänhet börjat tvista om, huru vida

det, som hör till den egentliga hussløjden, äfven skall betraktas såsom handelsvara och icke få kringföras, med mindre Konungens befallningshafvande lemnat tillstånd dertill. Hvarthän en sådan lagstiftning för, kan hvar och en inse; det är helt och hållet en inskränkning i handelsfriheten. Jag frågar blott, huru Konungens befallningshafvande skall med någon urskilning kunna säga, huru många handlande böra få rättighet att fara omkring och sälja ortens tillverkning, och hvilka som dertill äro lämpligast. Olika åsichter hafva otvifvelaktigt gjort sig gällande på flera håll inom landet; och detta har haft till följd, att Konungens befallningshafvande i vissa län gifvit sådant tillstånd åt så många, som begärt det, men i andra försökt inskränka det. På det sättet har man fått ställningen alldeles oklar. När en del af dem, som tillverkat varorna, i sin egen hembygd föra dem till torgs, uppstår frågan, om dessa äro af sådant ursprung, att de verkligen kunna säljas såsom hussløjdsartiklar, och det har varit fråga om att lägga beslag på sådana varor, om hvilka det varit temligen klart, att de tillverkats på den ort, hvarifrån säljaren är. Det är således ett nära nog odrägligt tillstånd, man nu kommit till. Jag har också fått åtskilliga skrivelser från mina kommittenter i detta hänseende; och herrarne må icke förundra sig öfver att så är, ty det är väl temligen allmänt känt inom landet, att i södra Halland och äfven delar af södra Småland samt till någon del nordligaste Skåne tillverkas yllevoror i stor skala. Hela denna tillverkning är att betrakta såsom hussløjd, ty det är egentligen ett bidrag till uppehälle för den jordbrukande klassen och allmogen att kunna försörja sig, emedan det i allmänhet är i magra trakter, som tillverkningen drifves i största skala. När det nu gäller att försälja dessa yllevoror, lär det väl icke lyckas vederbörande att få afyttra dem vare sig på marknader eller i städerna, med mindre de hafva Konungens befallningshafvandes tillstånd — åtminstone drifves det derhän eller kan vara tvifvel underkastadt. Således skall man icke undra på, om missnöje uppstått. Jag vill icke besvära kammaren med att här omtala, hvad jag i detta hänseende fått i skrifvelseväg mig tillsändt från den ort jag representerar, men jag tillåter mig dock uppläsa ett memorial, emedan detta föredragits å kommunalstämma, och denna enhälligt beslutat det. Det innehåller egentligen en skrifvelse med anhållan, att jag ville kungöra den för Riksdagen eller Kongl. Maj:t eller på hvad sätt jag finner lämpligast, i syfte att kunna medverka till en friare försäljning af ortens tillverkning. Skrifvelsen räcker endast på ett halft ark, och således blir det icke just så tidsödande, om jag tager mig friheten att uppläsa den för att sålunda visa, hvad denna församling enhälligt velat uttala. Den lyder så:

»Till ledamoten af Riksdagens Andra Kammare m. m.
Herr Carl Ifvarsson.

Som det är eder bekant inträdde den 1 april förlidet år tillämpningen af Kongl. Maj:ts nådiga förordning af den 23 september

*Om ändring af
11 § 2 mom. i
förordningen
angående ut-
vidgad
näringsfrihet.
(Forts.)*

Om ändring af 1887 om ändring af vissa §§ i förordningen den 18 juni 1864 angående
11 § 2 mom. i utvidgad näringsfrihet.

förordningen
angående ut-
vidgad
näringsfrihet.
(Forts.)

Som det äfven torde vara eder bekant, hafva invånarne inom Knäreds socken och angränsande socknar i Halland, Skåne och Småland sedan längre tid tillbaka, enär jorden är mager och föga gifvande och således icke kan föda befolkningen, sysselsatt sig med åtskilliga husslöjder och deras försäljning inom riket för att förskaffa sig nödiga medel till inköp af spannmål och för att kunna gälda utskylderna till stat och kommun. De husslöjdsalster, som hafva tillverkats och kringförts till afsalu, äro hufvudsakligen tröjor, strumpor, kalsonger och halsdukar af ull, hvarjemte äfven en del personer idkat gårdfarihandel med yllefabrikat från Norrköping, Halmstad m. fl. fabriksstäder samt fjäder.

Vid tillämpningen af förordningen af den 23 september 1887 har under förflutna året visat sig, att denna förordning af vederbörande embetsmän och embetsverk inom riket uppfattas och tillämpas på olika sätt. Så hafva en del landshöfdingeembeten helt och hållet nekat att utfärda tillståndsbevis för idkande af gårdfarihandel, oaktadt alla de bevis företetts, som förordningen föreskrifver, en del hafva lemnat tillstånd åt några personer, med uteslutande af andra; några få befallningshafvande hafva lemnat tillståndsbevis åt alla de sökande, som företett erforderliga bevis. — Ett sådant godtyckligt förfarande kan väl icke vara i öfverensstämmelse med förordningens anda och innehåll.

Meningen med denna kongl. förordning var väl icke att hindra en ärlig och redbar svensk man ifrån att idka gårdfarihandel, när han styrker sig innehafva de kvalifikationer, som förordningen föreskrifver, ej heller att några få, som lyckas vara de förste på året, som inkomma med sina ansökningar, skola få bevis, men alla andra icke. Likhet inför lagen bör väl gälla så för den ene som för den andre. Hvad beträffar dem, som idka gårdfarihandel med denna ortens ofvannämnda husslöjd, så hafva en del af desse under förlidna året på många ställen blifvit af polisbetjente hotade med stämning och böter och till och med utvisade från saluplatser och marknader och torgdagar och sålunda förhindrade att försälja sina varor, oaktadt ofvannämnda förordnings 11 § tydligen och klart säger: att en hvar vare sig i stad eller på landet vare medgifvet att utan anmälan eller tillstånd till salu kringföra alster af inhemsk husslöjd. Med anledning af hvad sålunda blifvit anfördt har Knäreds församling, enligt bifogade kommunalstämmoprotokoll, beslutat ingå till eder, herr riksdagsman, son under eder riksdagsmannaverksamhet visat eder vilja stå på folkets bästa och äfven känner dess behof, med en ödmjuk anhållan, att ni godhetsfullt ville antingen inför Kongl. Maj:t eller nu pågående Riksdag frambära, på det sätt som eder lämpligast synes, vår ödmjuka anhållan, att ofta återopade förordning af den 23 september 1887 måtte lika tillämpas inom hela riket af dess embetsmän och embetsverk, så att ingen svensk man eller qvinna blifver hindrad i utöfningen af den lagliga sysselsättning, hvartill han eller hon känner sig manad för sig och de

sinas framtida utkomst. Inneslutande oss i eder välvilliga benägenhet, teckna vi med största högaktning.

Knäred den 29 januari 1889.

J. P. Johanson.

Kommunalordförande.»

*Om ändring af
11 § 2 mom. i
förordningen
angående ut-
vidgad
näringsfrihet.
(Forts.)*

Och dervid är fogadt äfven ett kommunalstämmoprotokoll, som visar, att frågan varit före der, och att denna skrivelse enhälligt af kommunalstämman antagits. Detta visar åtminstone, huru förhållandet är inom dessa trakter, och jag antager, att förhållandet är lika äfven på andra orter, om ock det icke gäller samma slags varor, som här är fråga om. När man nu ser motionärens förslag i ämnet, kan man icke annat än glädja sig öfver, att det åtminstone går i riktning att lemna större frihet åt folk i allmänhet än nu är gällande. Det synes mig vara åtminstone en liten ljusglimt i denna reaktionära tid. Utskottets förslag är något sämre, men äfven det vittnar om, att man börjat tänka på, att det icke är så lämpligt ställt, som det för närvarande är. För min del skulle jag föredraga motionärens förslag, ty jag tror, att det skulle kunna afhjelpa olägenheterna i väsentlig grad — utskottets deremot endast i obetydlig grad — men det lär väl icke vara utsigt att få igenom motionärens förslag i sin helhet, eftersom Första Kammaren tagit utskottets, och i så fall torde det vara bättre att få något än intet. Jag tror dock icke, att det hjälper olägenheterna i sin helhet. Motionärens förslag hade, som sagdt, varit mycket bättre, och om utsigt funnits för dess antagande, nog skulle jag hafva yrkat bifall dertill. Jag har ansett mig skyldig nämna detta för mina kommitenters räkning, och för egen del vill jag tillägga, att, om man ock utgår från den synpunkt, att man bör hindra utlänningarne från att i vårt land drifva sin rörelse i allt för stor skala, så bör man icke därför inskränka rättigheterna för landets egna barn så mycket, som man gjort, ty skall man fortgå längre på den vägen, så blir der till sist ingenting igen af vår näringsfrihet, utan jag tror det vore klokt att nu i någon mån utvidga dessa rättigheter. Jag har icke något emot att utlänningars rättigheter i förevarande fall blifvit inskränkta, det kanske till och med borde hafva skett i ännu högre grad, men deremot anser jag det icke gagneligt att för oss sjelfva oupphörligt stifta sådana stränga lagar.

Så gerna jag än skulle vilja vara med om motionärens förslag, om det kunde gå igenom, skall jag dock för närvarande nöja mig med om utskottets förslag antages.

Häruti instämde herrar *Eriksson* i Elgered, *Nydahl*, *Olsson* i Kyrkebol, *Andersson* i Baggböle, *Olsson* i Ornakärr och *O. Melin*.

Herr Lilienberg yttrade: Herr talman, mine herrar! Inom utskottet var jag mycket tveksam, huru vida jag icke borde yrka bifall till min motion. Herrarne torde hafva observerat, att min motion skiljer sig från lagutskottets förslag derutinnan, att jag velat, det fabriks- och handtverksidkare skulle få kringföra sina varor till afsalu an-

Om ändring af 11 § 2 mom. i förordningen angående utvidgad näringsfrihet. (Forts.)

tingen sjelfve eller med begagnande af dem, som de helst vilja anlita, medan utskottet gjort den inskränkning att, om de ej vilja sjelfve resa omkring, de endast såsom biträden få använda hustru och hemmavarande barn. Emellertid sade man mig inom utskottet, att det icke fans någon utsigt för att Första Kammaren skulle gå in på min motion, och af denna anledning ansåg jag mig, för att åstadkomma något, böra instämma med utskottets pluralitet. Att i denna kammaré något motstånd skulle uppstå mot denna lilla reform, det hade jag dock icke kunnat tänka mig.

Det har nu anmärkts, att denna ändring kommer för snart, då vi gjorde den sista förändringen uti näringsfrihetsförfattningen så nyligen som år 1887. Jag vill då för den talare, som framställde denna invändning, påpeka, att, då 1887 denna reform var å bane, man, såsom synes af förhandlingarna, icke alls tänkte på denna rättighet för fabriks- och handtverksidkare att kringföra sina egna tillverkningar, och det var så litet meningen att göra någon inskränkning häruti, att den ledamot i Första Kammaren, hvars motion vid 1886 års riksdag gaf första uppslaget till de inskränktares bestämmelser, som blefvo gällande uti 1887 års författning, uttryckligen sade, att han icke åsyftat någon inskränkning af fabriks- och handtverksidkarnes rätt att, visserligen efter anmälan men dock utan särskildt tillstånd, få kringföra sina egna tillverkningar.

Det har vidare anmärkts, att det skulle vara svårt, om icke omöjligt, att i hvarje särskildt fall afgöra, huru vida dessa varor, som de kringföra, äro af deras egen tillverkning eller ej. I det afseendet ber jag få erinra, att rättigheten att kringföra egna tillverkningar utan särskildt tillstånd, den hafva dessa näringsidkare haft i 40 år, ty den beviljades genom 1846 års fabriks- och handtverksordning, och sedermera hafva de behållit denna rättighet till 1887, dock med den inskränkning, att de från 1864 skolat göra särskild anmälan, om de ville begagna sig häraf.

Ytterligare har man invänt, att en sådan anmälan borde ske. Jag kan icke förstå hvad det skall tjena till, då de ändock skola hafva anmält en gång, att de vilja idka näring, och då det här icke är fråga om att för detta kringförande begagna andra biträden än hustru och hemmavarande barn, så synes mig detta alldeles öfverflödigt. Det närvarande tillståndet är i sanning ganska betungande för dessa smärre näringsidkare. Såsom herrarne torde se af min motion, der detta är relateradt, skola de anskaffa åtskilliga intyg, såsom om sin egen och sina biträdens frejd, om sin myndighet och om ett hedrande uppförande, och alla dessa skola anskaffas å nyo för hvarje år. När de så komma till Konungens befallningshafvande med alla dessa intyg och tro att allt är klart, så händer det ofta att Konungens befallningshafvande afslår deras ansökan, och det värsta är, att till och med i samma län kan det i praxis blifva en ganska ojemn lagtillämpning derigenom, att t. ex. den ordinarie landssekreteraren i detta fall har liberalare åsigtter, men så får han tjänstledighet, och der kommer en annan i stället, som har motsatta åsigtter. Särskildt från min egen hemort kan jag nämna,

att det händt flera gånger, att Konungens befallningshafvande, då handtverksidkare kommit och begärt tillstånd att få kringföra till afsalu sådana alster, som äro föremål för deras näring, gjort den inskränkning, att de fått lof att kringföra allenast sina egna tillverkningar.

För öfrigt vill jag säga, att det icke bör vara svårare att i hvarje fall afgöra, huru vida de alster, som af en person kringföras, äro att anse såsom hans egen tillverkning, än att afgöra, hvad som är alster af inhemsk husslöjd. Såsom vi veta, är det nemligen tilllåtet för hvar och en att utan tillstånd eller anmälan till salu kringföra lifsförnödenheter, jordbruks- och ladugårdsprodukter samt alster af inhemsk husslöjd.

Det har ock anmärkts mot redaktionen, att det skulle vara olämpligt att jemte handtverksidkare upptaga äfven fabriksidkare, emedan man icke gerna kunde tänka sig fabriksidkare, som drefve så liten tillverkning, att de skulle vilja föra ikring sina varor med biträde af hustru och barn. Men detta uttryck har naturligtvis tillkommit för att fullständiga redaktionen, ty det kan ofta vara svårt att skilja mellan fabriksidkare och handtverkare.

På grund af det anförda och med åberopande af de skäl, som finnas angifna i min motion, ber jag få yrka bifall till utskottets förslag.

Med herr Lilienberg förenade sig herrar *Smedberg, Norén, Broström, Andersson* i Hasselbol, *Waldenström* från Gefle, *Vahlén, Lundström, Essén, Liljeqvist, Nilsson* i Rinkaby, *Svensson* från Karlskrona, *Sjöberg, Larsson* i Mörtlösa och *Ekeborgh*.

Vidare anförde

Herr Danielson: Herr talman, mine herrar! Som vi minnas är detta lagförslag, som här afses, tillkommet på grund af framställning från den regering, som vi hade under den senare riksdagen 1887, och eftersom det blifvit betecknad såsom reaktionärt, har jag velat erinra härom, för att icke, såsom nu alltid sker, äfven denna lag skall skrivas på det nya systemets räkning.

För egen del får jag dock tillstå, att denna fråga förefaller mig ganska beaktansvärd, och jag tror verkligen, att den ändring, som då kom till stånd, gick för långt, ty man har från många små fabriks- och handtverksidkare hört ganska befogade klagomål öfver den inskränkning i deras näringsfrihet, som då skedde. Det är rätt betydliga uppoffringar, som dessa mindre näringsidkare få underkasta sig. De skola årligen skaffa sig tillståndsbevis och härför erfordras åtskilliga andra bevis och intyg, som kosta ganska mycket i lösen. Dessutom skola de lösa Konungens befallningshafvandes resolution och bekosta dess tryckning i länskungörelserna, och som allt detta skall göras för hvarje år, går det till många kronor. I min hemort har man sagt mig, att det brukar gå till 12, 15 å 16 kronor, om det ock möjligen är något mindre på andra ställen. Derför vill jag

Om ändring af för min del vara med om det föreliggande förslaget, och skulle till 11 § 2 mom. i och med velat gå litet längre, så att man finge rätt att använda förordningen äfven oskylda personer till biträden vid försäljningen, ty man kan ju tänka sig att till exempel en mindre handverkare hemma i sitt eget hus med tillhjälp af sin hustru förfärdigar en del varor, men vidgad näringsfrihet. (Forts.) om de nu båda icke äro vid god helsa eller hafva förmåga att sjelfva kringföra och försälja dessa och de derjemte äro barnlösa, så hafva de icke mycken nytta af denna utvidgade frihet. Jag har därför ansett, att så länge man har den uppfattning af gällande tjenstehjonsstadga, att lagstade tjenare kunna på sätt och vis räknas såsom tillhörande familjen, borde äfven rätt medgifvas att, der barn ej finnas i huset, få till dylik försäljning använda lagstade tjenare. Emellertid vill jag nu icke yrka på detta, ty om kamrarne fatta olika beslut, kan skrifvelsen komma att förfalla, men jag har i allt fall velat omnämna det, emedan, om Kongl. Maj:t ville egna en tanke häråt, någonting i den vägen nog skulle kunna åstadkommas, fastän det icke innefattas i Riksdagens skrifvelse. Jag tror verkligen, att vi böra söka jemka något litet och se till, att dessa mindre fabriks- och handverksidkare må få drifva sin näring utan allt för stora kostnader, och därför yrkar jag bifall till utskottets förslag.

I detta anförande instämde herrar *Bruse, Olson* i Stensdalen, *E. V. Carlson, Lasse Jönsson, Larsson* i Berga, *Håkansson, Ericson* i Borekulla, *Jönsson* i Mårarp, *Wieslander, Anderson* i Himmelsby, *C. O. Berg, Andersson* i Örstorps, *Åkesson, Metzén, Andreasson, Johansson* i Strömsberg och *Redelius*.

Herr *Sven Nilsson* i Efveröd: Jag tror för min del icke, att, då vi fattade beslut om antagande af denna lag, det på något sätt var meningen hvarken af regeringen eller Riksdagen, att den skulle komma att tillämpas på sätt, som den blifvit tillämpad. Det är också visst, att den i många fall icke blifvit tillämpad lika strängt. Det måtte således förefinnas en viss otydlighet i författningen, och det är denna otydlighet, som man med skrifvelsen velat afhjälpa.

Jag finner det också för min del synnerligen önskligt, att regeringen, när den tar frågan om hand, går lika långt som motionären och herr *Danielson* här föreslagit. Och det är ju icke omöjligt, att denna regering skall visa sig gå till mötes sådana önsknningar, som här blifvit framställda i kammaren. Ehuru jag sålunda, som sagdt, anser, att förslaget icke går så långt, som det bort gå, vill jag därför i alla fall förorda bifall till utskottets förslag, i förhoppning att regeringen måtte taga steget litet längre, än hvad utskottet föreslagit.

Herrar *Nilsson* i Skärhus och *Schöning* instämde i detta yttrande.

Herr *Lilienberg*: Då två talare här uttalat den förhoppningen, att regeringen måtte gå något längre, än Riksdagen gjort, i fall nu utskottets förslag vinner kammarens bifall, så vill äfven jag uttala,

att det skulle vara min högsta önskan, att regeringen ville lyssna till dessa uttalanden och gå något längre, än hvad i Riksdagens skrivelse föreslås.

*Om ändring af
11 § 2 mom. i
förrordningen
angående ut-
vidgad
näringsfrihet.*

(Forts.)

Herr Andersson i Nöbbelöf: Jag skall inskränka mig till att yrka bifall till utskottets förslag; men jag har dock velat upplysa om, att äfven inom utskottet förfäktades den åsigten, att handtverkare skulle få kringföra varor till afsalu äfven genom lagstadde tjenare. Och det var först efter en votering, der majoriteten var mycket ringa, som här föreliggande förslag blef af utskottet antaget.

Äfven jag anser för min del, att det vore ganska rimligt, om äfven lagstadde tjenare i detta fall likställdes med husbonden sjelf, hans hustru och hans hemmavarande barn. Jag kan icke inse, hvarför en person, som har lagstadde tjenare, icke skulle kunna få skicka ut dem för att sälja de handtverksartiklar, som han sjelf tillverkat. I fall förslaget nu vinner Riksdagens bifall, skulle jag ändock önska, att, i händelse det är möjligt, en sådan förändring derutinnan vidtoges.

Jag vill nu endast yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Petersson i Runtorp: Då man nu vädjar till regeringens behandling af denna fråga och önskar, att den skall utvidga den föreslagna näringsfriheten, så vill jag äfven derutinnan vädja till regeringen, att den vidtager åtgärd för att det endast må blifva kristna trosbekännare, som få drifva denna handel, så att icke judarne äfven här må innästla sig.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 13.

Vid föredragning af lagutskottets utlåtande n:o 44, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af 11 kap. 10 § rättegångsbalken, begärdes ordet af

Herr Billing, som anförde: Att en lagförändring eller ett lagtillägg i ifrågavarande syfte är väl behöfvt, framgår bland annat deraf, att lagutskottet enhälligt tillstyrkt ifrågavarande lags antagande. Nu förhåller det sig emellertid på det sättet, att, när frågan förevar till behandling i Första Kammaren, der af kammarens jurister gjordes åtskilliga anmärkningar mot detta förslag, hvilket hade till följd, att detta utlåtande blef till lagutskottet återremitteradt. Också jag för min del lägger stor vikt på, att man snart får en lag i det syfte, hvarom lagutskottet här gjort hemställan. Jag fruktar emellertid, att om Andra Kammaren nu icke skulle likaledes återremittera frågan, utan genast fatta beslut i densamma,

ett beslut, som väl då sannolikt blefve ett godkännande af lagutskottets förslag, frågan derigenom skulle förfalla för denna riksdag. Lagutskottet skulle nemligen då väl komma att hemställa till Första Kammaren att fatta nytt beslut i frågan, och då kunde det ju hända, att dess beslut blefve ett afslag.

För sjelfva sakens skull, för att man så fort som möjligt må få till stånd en lag i detta syfte, vill jag anhålla att kammaren måtte återremittera betänkandet till lagutskottet, för att de små förändringar i lagen, som i Första Kammaren blifvit satta i fråga, måtte af utskottet tagas i öfvervägande.

Herr Lilienberg yttrade: Talaren på stockholmsbänken har icke framställt några bestämda anmärkningar mot det förslag, lagutskottet framlagt. Men ehuru jag tror, att då Första Kammaren återremitterat frågan, och i fall nu Andra Kammaren skulle antaga utskottets förslag, lagutskottet nog skulle kunna åstadkomma något antagligt sammanjemkningsförslag, så vill jag dock icke motsätta mig yrkandet om återremiss.

Vidare anfördes icke. Kammaren beslöt att till utskottet återförvisa ärendet för förnyad behandling.

§ 14.

Om ändring af gällande bestämmelser rörande skottpenningar för björn och varg.

Företogs handläggning af Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 9 (i samlingen n:o 27), i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring af 20 § i jagtstadgan den 21 oktober 1864.

Uti en inom Första Kammaren väckt motion, n:o 26, hade herr Hugo Tamm på skäl, hvilka finnas i motionen närmare utvecklade, föreslagit, att Riksdagen ville i underdånig skrifvelse anhålla, att skottpenningar för björn af statsmedel måtte upphöra att utbetalas samt för varg höjas från 25 kronor till 50 kronor, lika för gammal och unge.

Första Kammarens andra tillfälliga utskott, till hvilket ifrågasvarande motion blifvit hänvisad, hade i sitt deröfver afgifna utlåtande hemställt, att Första Kammaren för sin del ville besluta:

»att Riksdagen må i underdånig skrifvelse anhålla, att Kongl. Maj:t måtte föreskrifva, att belöning af allmänna medel för dödande af björn hädanefter icke utbetalas, men att den, som dödar varg, gammal eller unge, erhåller i belöning ett från 25 till 50 kronor förhöjdt belopp».

Denna hemställan hade blifvit af Första Kammaren godkänd, hvarefter ärendet, jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen, öfverlemnats till Andra Kammaren, som hänvisat detsamma till sitt tredje tillfälliga utskott; och hemstälde nu detta sistnämnda utskott, att Andra Kammaren behagade instämma i Första Kammarens beslut.

Efter föredragning af detta ärende anförde:

Herr Sundberg från Haparanda: Den fråga om björnar och vargar, som i föreliggande skrivelseförslag afses, är väl egentligen en specifikt norrländsk fråga. Och då jag icke kan gilla det syfte, i hvilket motionen framställs, och det beslut, i hvilket utskottet stannat, skall jag be att få framlägga de skäl, som föranledt mig till detta.

Om ändring af gällande bestämmelser rörande skottpenningar för björn och varg.
(Forts.)

Motionären talar i sin motion till en början om, att björnen numera »förlorat en del af sin ursprungliga roflystnad» och att »i forna björnrika tider trakter funnos, der björnar i mängd så att säga 'gingo i vall med boskapen». Ja, det är ju mycket möjligt, men så är åtminstone icke förhållandet i öfre Norrland. Att det af motionären uppgifna förhållandet kan vara sakligt, det har jag ingen anledning att betvifla; men i så fall finnes den förklaringen deraf, att man der vallar boskapen eller de hemdjur, som man släpper ut på bete. Ty, såsom bekant, skyr björnen människan så pass mycket, att han icke ger sig in till anfall på djur, der han ser människor i närheten.

Hos oss i öfre Norrland är deremot förhållandet något annorlunda, i det man släpper ut kreaturen, t. ex. hästarne, på sommaren och först söker upp dem på hösten. Då stanna många af dessa borta för alltid, och af dem torde åtminstone månet lif komma på björnarnes konto.

Men för att nu vända oss till de skäl, som särskildt utskottet aberopat, så finna vi, att enligt utskottets förmenande det vore uppenbart ådagalagdt »att lockelsen att förfölja och döda björnar mera genom andra medel än genom utfästa skottpenningar hålles vid lif,» och »att björnringar årligen säljas till höga pris». Ja, dessa skäl kunna nog ega sin giltighet, men endast för en viss årstid; och det är under vintern. Det är också då, som det af motionären angifna förhållandet eger rum, att björnens kött och hans hud ega ett sådant värde, att detta i och för sig lockar till hans förföljande, hvadan man alltså då skulle kunna undvara skottpenningarna. Men jag frågar: Finnes det icke björnar annat än i björnringar under vintern? Jo, det finnes andra årstider, då de lunka fritt omkring och just då är det också de göra skada. Då är deras hud ingenting värd; björnen ömsar nemligen sitt hår, så att fallen sommartiden kan anses alldeles värdelös. Med köttet är då enahanda förhållande. Och det är därför allt skäl att vi behålla dessa skottpenningar till uppmuntran för dem, som inlåta sig på den visst icke ofarliga jagten efter dessa djur.

Motionären säger vidare att det icke »kan vara riktigt, att staten utan behof uppmuntrar till utdödande af ett intressant och åtminstone numera temligen oskadligt djurslag, om hvars många egendomligheter, styrka och godmodighet vi så gerna höra berättas,» och vet att denna hans åsigt »delas af alla sakkunnige jägare».

Ja, här hafva vi pudelns kärna! Det är i sportens, i börnjagtsportens sanna intresse, som man vill spara detta »intressanta» och

Om ändring af »godmodiga djurslag». Men hvad dess godmodighet beträffar, så är det väl de der »sakkunnige jägarne», som berättat derom; och jagarehistorier hafva, såsom herrarne veta, just icke godt rykte om sig för sanningsenlighet. För öfrigt skulle jag vilja ur det allmänna föreställningssättet rensa bort uppfattningen om Norrland som ett vilddjurs land, och kan därför ej vara med om en åtgärd, hvarigenom Norrland skulle afsättas som jagtmark för den förnäma sportverlden.

(Forts.)

Så har denna kammares tillfälliga utskott med åberopande af hvad Första Kammarens tillfälliga utskott yttrat, konstruerat upp ett skäl för egen del, innehållande, att på de aflägsna trakter, der man kan hysa tvifvel om att björningar skulle vara af sportmän så eftersökta, invånarne genom »höjande af skottpenningarne för varg skulle vinna utsigt till ökad skydd för sina tamdjur». Det skälet kan jag då icke förstå. Såsom bekant går ju vargen aldrig ned i skogsregionerna, utan håller sig till fjelltrakterna; och om han någon gång kommer ner till skogstrakterna, så är det i sällskap med lapparnes renar. I hvad mån då våra tamdjur skulle erhålla ökad skydd för vargen, då ju detta är den tid på året, då hemdjuren hållas inom lås och bom, kan jag icke förstå. Det skälet kan jag alltså icke gilla.

Jag vill sålunda på det bestämdaste motsätta mig borttagande af skottpenningarne på björn. Och jag rubbas icke heller i denna min öfvertygelse af det i utsigt ställda förslaget om att vi i stället skulle erhålla höjda skottpenningar på varg. Man skulle dermed, säger motionären, kunna skydda »de styfmoderligt behandlade, förföljde, fattige lapparne». Jag vill härvid i parentes anmärka, att den der dåliga behandlingen, som man påstår komma lapparne till del, den vill jag icke höra talas om. Jag kan icke förstå ordandet derom. Jag har lefvat bland detta folk och haft min sysselsättning der. Jag vet, att de icke på något sätt äro illa behandlade, icke på något sätt förföljda eller så fattiga; de reda sig mycket bra. Att de hafva svåra lidanden att utstå genom vargen, göra något med jag. Och jag skulle därför icke motsätta mig höjandet af skottpenningarne på varg, om jag trodde, att man dermed skulle åstadkomma något större efterhållande af detta djurslag. Men det kan jag icke tro. Såsom bekant flyttar vargen med renhjordarne. När det då är hvad lappen kallar godt väder, då han har hjorden i sin hand, under sin vård och uppsyn, så händer det aldrig, att någon af de obligatoriska vargar, som han har efter sig, göra något ondt åt hans hjord; utan det är endast under yr och snöstormar, som vargarna kasta sig in i hjorden. Jag tror därför, att ett precis lika stort antal vargar kommer att dödas, vare sig man höjer skottpenningarne eller icke. Ty att för den närmare framtiden räkna på en utrotning af vargstammen i riket är otänkbart, om man blott besinnar, att den ständigt rekryteras genom invandring från våra grannländer deruppe, Finland, Norge och Ryssland.

Om motionären med sin motion haft till bufvudsyfte att få skottpenningarne på varg höjda, så tycker jag, att detta syfte bort

kunna uppnås, utan förnärmande af björnarnes rätt att också blifva beaktade af statskassan. För öfrigt anser jag att frågan om borttagande af skottpenningar på björnar i alla händelser blifvit för tidigt väckt och bort få anstå antingen till den tidpunkt, då vi icke hafva några penningar i statskassan att använda åt våra björnar, eller också till den tid, då vi, hvilket Gud gifve, icke hafva några björnar alls.

Om ändring af gällande bestämmelser rörande skottpenningar för björn och varg.
(Forts.)

Jag yrkar afslag!

Herr Wallmark: Då äfven jag tillhör de landsdelar, der björnar och vargar göra skada, så må det tillåtas mig att yttra några ord.

I väsentliga delar borde jag tänka lika om saken med den ärade talare, som nyss hade ordet, och jag gör det nog också, ehuru jag på förhand vill säga, att jag kommer att yrka bifall till utskottets förslag. Som jag nyss antydt, är min öfvertygelse den, att det vore bra, om skottpenningarna för björn fortfarande finge bibehållas, och jag erkänner, att när jag först såg förslaget, jag var mycket tveksam, huru vida det vore lämpligt att antaga det-samma. Men när jag närmare tänkte på saken och öfvervägde, huru det förhåller sig med den skada, som björnen gör, så måste jag erkänna, att det blott är mera sällan och i måttlig omfattning, som björnen gör skada. Det är också egentligen i kustlandet; i lappmarken är det hufvudsakligen vargen, som åstadkommer sådan.

När nu Första Kammaren på förslag af det tillfälliga utskott, som der behandlat frågan, beslutat denna förändring, kan jag verkligen icke tro, att det skulle lända till någon skada, i fall äfven Andra Kammaren skulle besluta, att skottpenningarna för björn skola borttagas, ehuru jag ej precis önskar det. Jag tänker för visso, att björnar komma att jagas lika väl för det, och min öfvertygelse är, att denna björnjäkt oftast sker om hösten eller om vintern. Att, som härads höfding Sundberg nämnde, björnar jagas äfven om sommaren, är nog riktigt, men detta torde ske mera sällan.

Hvad beträffar den skadegörelse, som vargen gör, så är den, efter min uppfattning åtminstone, mycket beaktansvärd. Särskildt torde ingen kunna bestrida, att den skada vargen gör nomadbefolkningen är ganska känbar, ty de hafva synnerligen stora svårigheter att föra fram sina renhjordar på grund af vargarnes påträngande. Det kan ej heller förnekas, att renarnes tillvaro i många andra afscenden är högst beklagansvärd. Det är ju känt, att när snön fryser till och bildar is på marken, de få svälta och lida nöd och dö äfven derigenom, och att skottpenningarna höjas för vargen anser jag skulle komma att till någon del befria dem från en farlig fiende och därför verka välgörande.

Som sagdt, ehuru jag hellre skulle hafva sett, att skottpenningarna på björn fått kvarstå och skottpenningarna på varg höjts, skall jag dock yrka bifall till utskottets förslag.

Om ändring af
gällande be-
stämmelser rör-
rande skott-
penningar för
björn och varg.

(Forts.)

Herr vice talmannen L. O. Larsson: Jag har begärt ordet endast för att gifva tillkänna, att jag för min del kommer att biträda det yrkande, som framställdes af häradshöfding Sundberg.

Jag tror, att det hvarken är behöfligt eller välbetänkt att taga bort skottpenningarne på björn, ty så oskadlig och godmodig, som motionären påstår, är han dock icke, och jag tror, att björnen sjelf, om han kunde yttra sig, skulle protestera mot motionärens uppfattning af honom, ty så menlös, som motionären gjort honom, är han bestämdt icke. Det är i motionen skrifvet så vackert om björnen, att man nästan kan blifva frestad att tro, att motionären önskade att vi skulle börja på att amma upp sådana djur för sportnöjet, men det lärer väl icke kunna komma i fråga.

Mig synes, att då björnarne minskas i antal så betydligt, som de verkligen gjort, så minskas också beloppet af de skottpenningar, som komma att för björnar utbetalas.

Deremot tror jag det icke vara skäl att höja skottpenningarne för vargen, och det ser också ut, som om både Första och Andra Kammarens tillfälliga utskott varit ganska tveksamma i detta fall, ty Första Kammarens tillfälliga utskott skrifver, att det »visserligen funnit en förhöjning af 100 % ganska ansenlig», och Andra Kammarrens tillfälliga utskott skrifver, att det finner »den ifrågasatta förhöjningen af skottpenningar för varg temligen ansenlig». Båda utskotten hafva således varit ganska tveksamma, men de hafva icke velat göra motionären emot och hafva därför tagit de siffror, som han föreslagit.

På grund häraf och på de skäl, som af häradshöfding Sundberg för öfrigt blifvit anförda, ber jag att få förena mig i hans yrkande om afslag å utskottets hemställan.

Herr Olsson i Sörnäs: Jag instämmer med herr Liss Olof Larsson. Jag tror verkligen icke, att det föreliggande förslaget skulle medföra något verkligt resultat. Den, som känner till jagten en liten smula och försökt sig på att jaga björn, den vet nog, att det icke går så lätt, och det är därför önskligt, att den, som ger sig till att jaga björn, måtte få någon uppmuntran i form af skottpenningar. Och björnen är nog — det kan icke nekas — ett skadedjur. Huru jag än betraktar saken, kan jag ej finna skäl, att åtminstone hvad björnen beträffar, taga bort skottpenningarne. Hvad åter angår vargen, så är den hos oss numera ett ganska sällsynt djur emot hvad det varit förr, och jag anser det därför icke tjenligt att göra någon ändring, i synnerhet som den nuvarande summan, 25 kronor, torde vara tillräckligt hög.

På dessa skäl skall jag be att få yrka afslag å utskottets hemställan.

Herr Thestrup: Jag besitter föga insigt i förhållandena rörande dessa djurslag och lämpligheten af den föreslagna förändringen. Men när ärendet behandlades inom utskottet, syntes det, som icke allenast den statistiska utredning motionären i sin motion åstad-

kommit, utan äfven de af honom i öfrigt uppgifna förhållanden vara af den beskaffenhet, att utskottet ansåg sig hafva grundad anledning att tillstyrka bifall till Första Kammarens betänkande. Om ändring af gällande bestämmelser rörande skottpenningar för björn och varg. Beträffande den föreslagna tillökningen i skottpenningar på varg fann utskottet visserligen densamma vara temligen ansenlig, men då utskottet icke ville göra någon förändring i hvad Första Kammaren derom beslutat, tvekade utskottet ej att tillstyrka kammaren biträda Första Kammarens beslut. (Forts.)

Jag tillåter mig fördenskull yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Carl Ifvarsson: Inom södra delen af Sverige hafva vi inga björnar, och således icke heller någon erfarenhet om, hvilken skada de göra. Af vargen hafva vi haft tillräcklig erfarenhet förut och veta hvilken skada den kan göra, men på senare tiden hafva vi icke haft någon nämnvärd skada af den heller. Men när jag hört från de norra trakterna, att man der är mest benägen att bibehålla skottpenningarne för björn och varg vid deras nuvarande belopp, så begriper jag icke, hvarför vi från de södra delarne af landet skulle motsätta oss deras mening. Jag tror också, att det för statens räkning vore bäst att hålla på hvad man har, och säkert är, att om man höjer skottpenningarne för varg till dubbla beloppet och borttager skottpenningarne för björn, det kommer att utdelas vida större belopp af statsmedel, än om de nuvarande bestämmelserna bibehållas. Det lär visserligen icke fällas så många björnar numera, så att skottpengarne väl icke betyda så mycket, men de äro skadliga, der de finnas, och detta är ett skäl att lemna skottpenningar äfven för dem. Jag tror alltså, att de hafva rätt, som yrka afslag, och då jag af representanterna från de norra trakterna hör, att man der önskar, att de gamla bestämmelserna skola bibehållas, så vill jag icke deltaga i ett beslut, som vore till skada för dem, som det egentligen rör.

Jag förenar mig därför med dem, som yrkat afslag å utskottets föreliggande betänkande.

I detta yttrande instämde herr *Bromée*.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad; och sedan propositioner gifvits i enlighet med de yrkanden som förekommit, blef utskottets hemställan af kammaren afslagen.

§ 15.

Föredrogs Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 9, (i samlingen n:o 28) i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändringar i och tillägg till rese-reglementet den 11 februari 1881.

I detta utlåtande hemställde utskottet, att Andra Kammaren behagade besluta att endast på det sätt bifalla ifrågavarande, inom Andra Kammaren af herr *P. Andersson* i Högkil afgifna motion,

n:o 174, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller, det täcktes Kongl. Maj:t taga i öfvervägande, huru vida ej ändring i §§ 1 och 8 och tillägg till § 12 i gällande resereglemente af den 11 februari 1881 lämpligen kunde göras i den af utskottet i dess föreliggande utlåtande förordade rigtning.

Herr Bäckgren begärde ordet och yttrade: Som jag i följd af några dagars ledighet från riksdagsgöromålen varit hindrad att deltaga i utskottets behandling af denna fråga, så torde det tillåtas mig, att nu, då den föreligger till kammarens afgörande, få med några ord uttala min uppfattning af densamma; helst jag anser frågan vara af synnerlig vikt och lifligt önskar hennes framgång.

Vårt resereglemente af den 11 februari 1881 är nog icke i bästa och fullständigaste form affattadt, då det kunnat tydas och tillämpas så, att så väl statsrevisorerna som enskild motionär funnit sig manade att derpå fästa Riksdagens uppmärksamhet. Statsrevisorernas framställningar blefvo af statsutskottet till en del gillade, och Riksdagen har, såsom vi veta, godkänt utskottets förslag angående skrifvelse till Kongl. Maj:t om ändring och tillägg i resereglementet. För den händelse Kongl. Maj:t på grund af denna skrifvelse behagar vidtaga åtgärder för att åt resereglementet gifva bestämmelser i den rigtning, som skrifvelsen antyder, så blifver reglementet visserligen i ett fall ändradt och, såsom jag vill hoppas, äfven förbättradt; men flere ändringar och förbättringar i detsamma äro af behovet påkallade. Genom motionärens försorg har visats, såsom af den vid utskottets betänkande fogade bilagan framgår, huru som staten fått betala skjutsersättning för en i afgifven reseräkning upptagen vägsträcka af 73,7 mil, under det att måhända den i verkligheten passerade vägsträckan endast utgjort en anspråkslös bräkdal deraf. Det är naturligtvis endast genom att till ytterlighet begagna sig af resereglementets ofullständighet och svaga sidor som det varit möjligt att konstruera en reseräkning sådan som den vid utskottsbetänkandet vidfogade och få den sådan, att den af granskande myndigheter blifvit till hufvudsaklig del godkänd och af statsmedel betald. Att det icke kan vara förenligt med en god ordning och hushållning med statens medel, då staten får betala exempelvis tio, när den rätteligen ej bort behöfva betala mer än ett, ligger väl i så öppen dag, att litet hvar inser, det några åtgärder måste vidtagas för att förebygga en så grof och stor miss-hushållning med statens medel. Här föreliggande fall är tyvärr icke enastående, tvärt om, flere dylika lära finnas. Moralen här vid lag är så slapp, att man icke anser det för något orätt att genom en reseräkning, hvars innehåll icke öfverensstämmer med verkliga förhållandet, bereda sig fördelar på statens bekostnad. Den reseräkning, som finnes bilagd utskottets betänkande — och som är ett exempel på huru högt en reseräknings belopp kan uppskrufvas — visar huru som en tjänsteman under en tid af sju dagar skulle hafva på landsvägen åkt 73,7 mil samt jemväl under dessa dagar verkställt, såsom jag vill minnas, 42 stycken ekonomiska besigt-

ningar. Fördelar man detta miltal och dessa besigtningar på nämnda sju dagar, så gör det i medeltal $10\frac{1}{2}$ miles landsvägsresa och 6 syneförrättningar per dag. Med all aktning för besigtningmannens ovanliga förmåga att, såsom det synes, synnerligen väl använda tiden, resa fort och samvetsgrant verkställa ett lemnadt uppdrag, så kan man dock hafva skäl att betvifla, det hans reseräkning i allo öfverensstämmer med sanna förhållandet, det vill här säga, att han verkligen har färdats alla de många vägar, som räkningen upptager. Följer man på kartan vägarne fram och tillbaka, som räkningen omnämner, så skall man lätteligen inse att ett sådant mot sundt förnuft stridande fram- och tillbakafärdande på landsvägarne, der ej så behöfts, icke gerna kan komma i fråga att företagas af den, åt hvilken ett så pass viktigt uppdrag är lemnadt, som att verkställa besigtningar eller syneförrättningar. Nej, det är nog reglementets ofullständighet, otydlighet och oklarhet, som man begagnar sig utaf för att på detta sätt under sken af lag och rätt bereda sig inkomst på statens bekostnad. Att detta sätt att skaffa sig fördelar på statens bekostnad icke är passande för någon, allraminst för en statens tjänsteman, synes mig alldeles tydligt och klart.

Frågan om ändring af resereglementet har äfven en annan sida än den rent ekonomiska, från hvilken den jemväl kan och bör betraktas och tagas i öfvervägande, och hvilken sida jag skall tillåta mig att med ett par ord beröra.

Jag anser det vara alldeles nödvändigt för tjänstemannens eget anseende, för den aktning, det förtroende han bör ega och som han bör hafva anspråk på att ega hos allmänheten, att hans inkomster, de må vara af hvad slag som helst, icke i ringaste mån äro af den tvifvelaktiga beskaffenhet, att man kan hafva skäl sätta i fråga, huru vida endast *juridisk*, men icke *moralisk* rätt tillförsäkras honom desamma. Känner han sig oförhindrad att i ett fall sätta sina egna intressen framför statens, så kan den misstanken lätt uppstå att så är förhållandet äfven i andra afseenden. Den skugga, som härigenom faller på tjänstemannens anseende, förmörkar detta och verkar skadligt icke allenast för honom sjelf, utan äfven och mest för staten.

Då jag nu här har tillåtit mig att vidröra den reseräkning, som finnes bilagd utskottets betänkande, så vill jag äfven uttala, att jag dermed icke på något vis har velat särskildt utpeka den person, hvars namn står tecknad under räkningen; ty han är väl så till vida ursäktlig, att han icke har gjort annorlunda, än hvad mången före honom gjort och mången gör den dag, som i dag är.

Nu skall jag visserligen hafva velat gå motionärens framställning något närmare till mötes, än som utskottet ansett sig kunna göra; men då ett yrkande i den rigtningen kanhända skulle hafva mindre utsigt till framgång än utskottets hemställan, så skall jag inskränka mig till att yrka bifall till densamma.

Häruti instämde herr *Pehrsson* i Önnerud.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls; och skulle, jemlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen detta beslut genom utslag af protokollet delgifvas medkammaren.

§ 16.

Föredrogs och bifölls Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 10 (i samlingen n:o 29) i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om sammanförande uti en författning af gällande bestämmelser i fråga om rust- och rotehållares skyldighet att anskaffa manskap och hästar samt verkställa transporter, och skulle, jemlikt föreskriften i 63 § 3 mom. riksdagsordningen, detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Första Kammaren.

§ 17.

Ang. statsbidrag för undervisning i qvinlig slöjd.

Härefter företogs till behandling Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6 (i samlingen n:o 30) i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående statsbidrag för undervisning i qvinlig slöjd.

Motionären herr *M. Arhusiander*, hade föreslagit att »Riksdagen ville besluta att i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke ett lämpligt anslag af statsmedel borde äskas att årligen utgå som bidrag till de kommuner, hvilka anordna undervisning i slöjd och handarbeten åt flickor i skolåldern, samt att Kongl. Maj:t täcktes till nästkommande Riksdag inkomma med förslag dertill äfvensom till vilkoren för sådant bidrags erhållande» och hemställde utskottet, att motionen måtte af Riksdagen bifallas.

Rörande detta ämne anförde:

Herr Lasse Jönsson: I likhet med hvad jag gjorde föregående år, då samma förslag förelåg, skall jag taga mig friheten att äfven nu yrka afslag å utskottets hemställan. Jag kan nemligen fortfarande icke inse, att statens uppoffringar för det ändamål, som här är i fråga, kunna anses vara väl använda. Jag anser det icke heller vara rätt att staten slår in på den banan att genom anslag uppmuntra eller rent utaf framlocka en sådan slöjd. Är det så att någon ort har behof af dylik slöjdverksamhet, så kommer den nog till stånd af sig sjelf, utan att staten behöfver genom detta slags mutsystem framkalla densamma. Jag anser dessutom nemligen att en del församlingar af ett slags vinstbegär blifva angelägna om att komma åt en del af ett sådant statsanslag, antingen för att upphjelpa lönevilkoren åt en lärarinna eller hjelpa någon annan enskild person, hvarför en påkallad slöjdskola inrättas och staten måste utbetala medel till densamma, och det föreliggande förslaget lägger icke hinder i vägen för någotdera, enär i detsamma icke ingår någon föreskrift, att de äskade medlen skola användas vid folkskolan, hvilket synes mig vara det rigtiga, utan anslaget är begärdt allenast

för qvinlig ungdom i skolåldern. Dermed har man icke sagt huru slöjdundervisningen skall bedrifvas eller kontrollen öfver densamma anordnas. Man kan emellertid taga för gifvet att, så snart en dylik skola inrättas, staten skall anses vara skyldig att bidraga till densamma med enahanda belopp som församlingen. Den enda kontroll, som staten skulle hafva öfver anslaget behöriga användande, skulle väl alltså komma att utöfvas genom folkskoleinspektörerna och denna kontroll blefve antagligen ej så synnerlig kraftig, enär dessa inspektörer resa så sällan, att inspektionen i allmänhet komme att inträffa på hvarje ställe endast hvart annat eller hvart tredje år. För öfrigt ega inspektörerna gemenligen icke tillräckliga insigter för att kunna rätt bedöma, huru vida statens uppoffringar för ändamålet äro väl använda eller icke. Och äfven i fall man ville ordna denna slöjdundervisning så, att den skulle få någon praktisk betydelse eller komma att bestå i helt enkla hemgöromål, såsom att sticka eller stoppa strumpor, laga kläder eller sy enkla sömnader, så befarar jag ändock att den åsyftade nyttan icke skulle vinnas. Åtminstone skulle i min hemort en sådan inrättning säkerligen befinnas skäligen öfverflödigt och icke gagna mycket, helst de flesta flickor der redan förut äro hemmastadda i dylika göromål, dem de fått inhemta i hemmen, der husmödrarne äro vida lämpligare lärarinnor för barnen än de, som genom denna åtgärd framlockades. Vore det åter fråga om konstslöjd, så skulle enligt min lifliga öfvertygelse undervisning deri, i stället för att göra nytta, tvärt om vara till skada. Ty man må säga hvad man vill, så skulle en dylik undervisning, i stället för att höja värdet på det enkla arbetet, åstadkomma ett helt annat förhållande, nemligen att göra det senare arbetet ringaktadt, i samma mån som det finare konstarbetet vunne efterfrågan.

Jag yrkar alltså afslag å utskottets hemställan.

Herr Arhusiander: Som herrarne sett, har jag vågat att äfven i år komma fram med samma motion som förlidet år i syfte att möjligtvis erhålla statsbidrag för undervisning i slöjd och handarbeten för flickor i skolåldern. Jag har gjort detta, emedan den motion jag då väckte vann Andra Kammarens bifall, och i Första Kammaren föll på endast 3 röster. Jag skulle kunna inskränka mig till att endast åberopa de anföranden, som då höllos i båda kamrarna till förmån för motionen, men jag vill ändock nu yttra några ord.

De talare, som förra riksdagen motsatte sig förslaget, enades dock om, att undervisning i slöjd för flickor är både nyttig och nödvändig, men man var icke enig om, huru denna skulle åstadkommas. En del ansåg, att undervisningen uteslutande borde meddelas i hemmet, andra åter ville att det skulle ske inom kommunerna med något bidrag af landstingen. Men jag hemställer till herrarne, hvarför icke undervisningen i slöjd för flickor i skolåldern skulle få åtnjuta något mindre statsbidrag, då så ofantligt stora summor uppoffras för vårt undervisningsväsende i allmänhet, för universitetet, elementarskolorna och folkskolorna m. m. Vi hafva nyligen

Ang. statsbidrag för undervisning i qvinlig slöjd.
(Forts.)

Ang. statsbidrag för undervisning i qvinlig slöjd.
(Forts.)

behandlat åttonde hufvudtiteln, som upptager ordinarie anslag till ett belopp af 11 $\frac{1}{2}$ million och extra anslag till ett belopp af 1 $\frac{1}{2}$ million, sålunda sammanlagdt 13 millioner. Och af dessa millioner är det 75,000 kr., som efter framställning af Kongl. Maj:t och med Riksdagens bifall skola användas till aflönande af lärare i slöjd åt gossar. Det anslaget har förut varit 25,000 kronor, men Kongl. Maj:t har i år begärt en förhöjning deri af 50,000 kronor, hvilket Riksdagen äfven enhälligt bifallit. Och jag förmodar, att Riksdagen gjort detta utan invändning på grund deraf, att Kongl. Maj:t i sin proposition säger, att det högre anslaget behöfves, »emedan det visat sig, att slöjden fått allt mera insteg i folkskolorna, ett förhållande, som ej kunde vara annat än glädjande». Och i den kongl. propositionen till 1887 års Riksdag rörande anslaget till gossarnes slöjd-undervisning heter det, »att intresset för detta ämne utvecklats väsentligen genom de statsbidrag, som lemnats för befrämjande af undervisning i slöjd för gossar, samt att denna undervisning vunnit en allt allmännare utbredning i vårt land». När man hör sådana uttalanden om de välsignelsebringande följder, som detta statsbidrag lemnat för undervisningen i slöjd för gossar, hvarför skall man då motsätta sig ett litet anslag till understöd åt flickornas undervisning i slöjd och handarbeten? Man säger, att det kan göras i hemmet. Ja, det är godt och väl der sådant kan ske. Men oaktadt man från en del håll ansåg, att det vore en missaktning mot modern att helt och hållet förneka hennes förmåga att i hemmet uppfostra sina barn, så kvarstår i alla händelser det förhållandet, att det finnes hem, der modern icke har tid att undervisa sina barn, emedan hon måste jemte mannen vara ute på dagligt arbete utom hus för att förskaffa uppehälle åt de sina, och det kan ej heller förnekas, att sådana familjer finnas, der husmodern ej kan undervisa sina barn i hemslöjd, emedan hon ej sjelf fått lära sig sådant. Då frågar jag: kan det icke vara lämpligt, att flickorna få tillfälle att i skolor få lära sig nyttiga handslöjder, sådana som här i utskottets förslag äro omnämnda och att dertill lemnas något statsbidrag? Det skulle, synes det mig, vara en välsignelse för vårt land, om äfven flickorna i barnaåldern finge inhemta kunskap i sådana nyttiga slöjd- och handarbeten, hvaraf de sedan kunde hafva gagn. Uti de fattigare familjerna, der både fadern och modern endast hafva att tänka på att förskaffa sig och de sina brödfödan, kan icke sådan undervisning ske i hemmet, och hvad blir följden, om icke barnen under ledigheten från läsningen få inhemta annan nyttig undervisning? Följden blir den, att de icke göra någonting utan springa omkring på vägar och gator och vänja sig vid sysslolöshet och odygd.

Nu är ju här fråga om, att Riksdagen skall besluta en skrivelse till Kongl. Maj:t. Jag har icke velat af Riksdagen begära anslag för detta ändamål, utan endast hemställt, att Riksdagen måtte i skrivelse hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t måtte taga frågan i öfvervägande och, om Kongl. Maj:t finner den vara beaktansvärd, framkomma till Riksdagen med förslag i ämnet. Det står då Riksdagen fritt att antaga Kongl. Maj:ts förslag eller säga nej, men

jag tror det vara af stor vigt att höra regeringens tanke i denna fråga, och därför har jag också sökt att gå den vägen.

Jag vill icke yttra mera, ehuru många behjertansvärda ord vore att säga i detta ämne, som är af synnerlig vigt för det uppväxande släktet, utan slutar med att anhålla om bifall till min motion och utskottets hemställan.

Ang. statsbidrag för undervisning i kvinlig slöjd.

(Forts.)

Herr Sven Nilsson: Jag är för min del icke emot slöjd-undervisning i skolorna för flickor, utan tvärt om, men jag tror, att denna undervisning bör kunna bekostas af kommunerna sjelfva, emedan jag anser, att de uppoffringar, som behöfva göras, om de göras af kommunerna sjelfva, icke äro så synnerligen betungande, utan kunna utan statens mellankomst bestridas.

Vid denna frågas behandling i Riksdagen förra året blef utgången den, att Andra Kammaren med en öfvervigt af 4 röster biföll förslaget, under det Första Kammaren afslög det samma med 3 rösters öfvervigt. Det var sålunda mycket nära, att det vunnit Riksdagens bifall. I år har redan en likartad motion afslagits af båda kamrarna. Det var en motion, som väcktes af en representant för Göteborg. Motionen behandlades af statsutskottet, som tillstyrkte Riksdagen att afslå denna. Då frågan inom kammaren förekom till afgörande, försvarade motionären sin motion, men kammaren ville icke bifalla den. Då denna motionen var före i statsutskottet, yrkades der en skrivelse till Kongl. Maj:t, sådan som första tillfälliga utskottet nu föreslagit, men statsutskottet kom till det resultat, att, om man begärde en utredning, man kunde vara viss om, att stora summor skulle visa sig erforderliga, så att Riksdagen, när den erhöle utredningen, skulle rygga tillbaka för de stora kostnaderna.

Jag tror också, att det är af största vigt, att man icke splittrar krafterna för utgifter vid folkundervisningen på landsbygden, emedan den allaredan kostar så mycket, att det är många kommuner, som bittert klaga öfver de stora kostnaderna, och om man nu kommer fram med ett nytt anslag med begäran om bidrag af kommunerna, så skall tungan blifva ändå större. Det vore bättre, att vi egnade våra krafter åt genomförandet af de beslut, som redan äro fattade till befrämjande af folkundervisningen vid folkskolan och slöjd-undervisningen för manliga elever vid skolorna. Den kostnad, staten åtagit sig för de manliga elevernas slöjdundervisning, är verkligen ganska stor, men kommunernas är ändå större, och den kan komma att behöfva ytterligare understöd. Men en slöjdundervisning för flickor på landsbygden kan säkerligen åstadkommas utan att man behöfver några särdeles stora omkostnader. Detta är förhållandet på många ställen, åtminstone i min ort, der sådana skolor finnas, och man har dock icke kommit på den tanken att man behöfver begära understöd af staten därför. Men vill man utvidga dessa skolor i sådan grad, som jag förestält mig, att här är ifrågasatt, så att der äfven skall meddelas undervisning i väfveri och lyxarbeten, så tror jag, att skolorna verkligen icke allenast blifva dyra, utan kan ifrågasättas om de skulle blifva nyttiga.

Ang. stats-
bidrag för
undervisning
qvinlig slöjd.
(Forts.)

Då det nu alltså verkligen kan ifrågasättas, huru vida det är nyttigt att införa denna slöjd i folkskolan, så tror jag, att det är bäst att låta frågan hvila, åtminstone ännu någon tid. Och då Andra Kammaren redan afböjt en sådan motion detta år, så kan det väl icke vara konsekvent att nu bifalla denna motion.

Jag anhåller om afslag å utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Nilsson* i Rinkaby, *Peterson* i Hasselstad, vice talmannen *L. O. Larsson*, *Nilsson* i Skärhus, *Andersson* i Löfhult, *Larsson* i Berga, *Andersson* i Baggböle, *Persson* i Heljebol, *Sjöberg*, *Odell* och *Norén*.

Herr Winkrans yttrade: För min del instämde jag med motionären i denna fråga förra gången den var före, och jag gör det äfven nu. Jag hade icke tänkt behöfva yttra mig, då jag vid förra riksdagen tillkännagaf min åsigt i frågan. Men då nu ett par talare på skånebanken uppträdte emot detta förslag, har jag ansett mig berättigad och skyldig att bemöta ett par af deras anmärkningar.

Den siste ärade talaren, herr *Sven Nilsson*, slutade med, att han ansåg, att det var nog, att man bekostade undervisning i slöjd för gossar. Deruti skulle han hafva rätt, om icke flickorna vore blifvande medborgarinnor i staten och om icke staten hade så väl flickorna som gossarne att tänka på och skydda, samt om icke flickornas uppfostran vore för samhället af den allra största betydelse, hvarför de penningar, som af staten i det fallet utläggas, icke få anses som bortkastade. För min del tror jag, att qvinnan har ett så stort inflytande i samhället, att det ligger synnerligt vigt uppå, att äfven hon får den bästa möjliga uppfostran.

Den förste talaren yttrade, att staten icke bör gifva några mutor åt dessa skolor. Jag håller med honom fullkomligt deri, att mutor ej böra gifvas. Men förmodligen fästa vi då olika begrepp vid ordet mutor. Han syntes anse, att hvarje anslag som staten gifver till uppmuntran af enskild verksamhet, vore mutor. Jag åter fäster dervid den betydelse, att man med gåfvor vill främja något emot lag och rätt stridande, eller förmå en person att emot bättre vetande gynna mig sjelf eller någon annan. Men vore det så, att statsbidrag för främjande af enskild verksamhet vore mutor, har detta ord en helt annan betydelse än jag tänkte mig.

Samme talare anmärkte äfven, att kontrollen vore svår att åstadkomma. Jag tror icke denna kontroll visat sig svår att utföra med afseende å gossars undervisning i slöjd. För denna finnes kontroll, som enligt hvad jag tror är ganska stark icke blott från folkskoleinspektörerne och kommunalstyrelserna, utan ännu mer från föräldrarne till de barn, som gå i skolan.

Hvad kostnaderna beträffar, stå de i relation till den vinst, som för dem står att vinna. Äro fördelarne obetydliga, kan hvilken kostnad som helst anses för hög, men om vinsten är betydlig, är förhållandet ett helt annat. Då blifva kostnaderna långt ifrån att vara slöseri, tvärt om förenliga med en utmärkt god hushållning.

Vidare nämnde den siste talaren, likasom den förste, att barnen med denna undervisning hufvudsakligen skulle lära sig förfärdiga lyxarbeten. Jag tror och vet, att barnen i flickskolorna numera alldeles icke undervisas i lyxarbeten, och att, under det åtminstone förr de s. k. ståndspersonernas barn hufvudsakligen erhöilo undervisning i lyxarbeten, förhållandet dermed nu lyckligtvis är ändradt, så att man numera lägger an på helt andra arbeten, och ännu mera lär detta vara fallet i folkskolorna. Der slöjdundervisning för flickor är införd i folkskolorna, har man blott tänkt på, att barnen skola undervisas i de mest nyttiga arbeten såsom stickning, sömnad o. s. v. Kunskap i sådant kan icke kallas för lyx, utan är det att anse såsom en nationalvinst, om man kan uppdrifva en sådan arbets-skicklighet hos den uppväxande ungdomen, så väl den manliga som den qvinliga, som slöjdundervisningen afser att meddela.

Ang. stats-
bidrag för
undervisning i
qvinlig slöjd.
(Forts.)

Att motstånd emot förslaget åtminstone icke högljudt hörts från annat håll än Skåne finner jag i sin ordning. Ty det är nog, såsom herr Lasse Jönsson sade, så, att folkbildningen i Skåne står så högt, att det är ett undantag att ej en moder der kan sjelf gifva sina barn undervisning i handarbeten. Men folkbildningen står icke lika högt i det öfriga Sverige, och andra landsdelar äro heller icke lika välmående som Skåne. Jag fann mig för åtskilliga år sedan — ja, det är icke så få — föranledd att undersöka förhållandena i detta fall inom landet ur folkskoleinspektörernas berättelser och fann då, att af alla de barn i rikets folkskolor, som läst mer än den nödiga kursen i folkskolorna — hunnit öfver minimum — ungefär $\frac{2}{3}$ voro från Lunds stift. Men vi skola ju lagstifta med hänsyn icke blott till Skåne utan för hela Sverige, och man bör tänka äfven på dem, som icke äro lika lyckligt lottade som de i Skåne.

Då det af motionären begärda anslaget är ganska obetydligt, och den vinst som deraf kan skördas kan med vederbörlig kontroll och tillsyn blifva stor, så vill jag nu lika varmt som under förlidet är rösta för detta förslag och hoppas, att äfven kammaren nu med samma pluralitet som då bifaller detsamma.

Med herr Winkrans instämde herrar *O. Melin, Broström, Waldenström* från Gefle, *Schöning, Nilson* från Lidköping, *Stockenberg, Svensson* från Karlskrona, *Olson* i Stensdalen, *Andersson* i Stigen och *Erikson* i Myckelgård.

Herr Andersson i Högkil yttrade: Riksdagen bör icke utan goda skäl begagna sig af sin grundlagsenliga rätt att skrifva till Kongl. Maj:t. Finnas i denna fråga sådana skäl? Jag betviflar det. Utskottet säger:

att undervisning i dessa ämnen numera meddelas i ett stort antal såväl stads- som landtkommuners skolor; att flera landsting, exempelvis i Upsala, Östergötlands och Gefleborgs län, äfven visat intresse för denna angelägenhet och lemnat bidrag till kommuner, som anordnat sådan undervisning.

Ang. stats-
bidrag för
undervisning i
qvinlig slöjd.
(Forts.)

Hvarför då icke låta saken utveckla sig på detta så att säga naturliga och rätta sättet? Eller hvarför vill man att statsmagtarna äfven här skola ingripa och möjligen gifva saken en vidsträckt omfattning än som är praktiskt nyttig? Nu hemställer utskottet, »att motionen måtte af Riksdagen bifallas»; men motionen synes allt för obestämd att tjena till grundval för någon Riksdagens skrifvelse.

Det heter i motionens kläm, att »ett lämpligt anslag af statsmedel borde äskas att årligen utgå». Hvad är i detta fall »lämpligt»? Förlidet är talades om, att bidraget skulle bestämmas till 50 kronor för hvarje skola. Af Sveriges officiella statistik, som i början af riksdagen till oss utdelades, finner man af tab. 23, att det för folkskoleväsendet i riket finnes 10,338 skolor. Dragas derifrån småskolorna, så återstå 5,525, och bestämmas 50 kronor i bidrag åt hvar och en af dessa, så erfordras dertill en summa af 276,250 kronor. Om nu Kongl. Maj:t inkomme till nästa Riksdag med begäran om ett så stort anslag, eller allenast $\frac{1}{2}$ eller $\frac{1}{4}$ deraf, så är ganska säkert, att Riksdagen svarar nej. Hvertill tjenar väl då en sådan skrifvelse? Samma tabell utvisar vidare, att kostnaderna för folkskoleväsendet utgöra årligen 11,624,612 kronor, deraf staten betalar 3 $\frac{1}{2}$ million kronor och kommunerna sålunda mera än 8 millioner kronor. Offervilligheten för folkundervisningen är en af nutidens vackraste företeelser. Men man bör gå varsamt till väga, då man ännu mera vill taga den i anspråk.

Riksdagen har i år redan anslagit under 6:te hufvudtiteln till befrämjande i allmänhet af slöjd 63,560 kronor och under 8:de hufvudtiteln till aflönande af lärare i slöjd vid folkskolorna 75,000 kronor. Jag kan icke se, att detta senare anslag behöfver afse uteslutande undervisning för gossar, ty det heter blott i fråga om detta anslag »till aflönning af lärare i slöjd vid folkskolorna».

Vill man emellertid att staten skall gå än längre än den gjort i detta fall, bör man åtminstone säga, *huru* långt den bör gå. Men i det outredda skick, hvori frågan nu befinnes, anhåller jag om afslag å så väl utskottets hemställan som motionen.

Herr Lasse Jönsson: Jag medgifver att mitt uttryckssätt må hända icke var så lämpligt, då jag använde ordet »mutor». Men jag hoppas i allt fall hafva blifvit förstådd.

Talaren på göteborgsbänken sade, att kontrollen vore alldeles tillräcklig med afseende å undervisningen för gossar. Det är nog icke så alldeles klart härmed som han förmenade. Men det skulle väl blifva än svårare att utöfva kontroll i detta fall. Det heter nemligen icke, att undervisningen i qvinlig slöjd skulle meddelas icke allenast i folkskolorna, utan att de kommuner, som ville anordna dylik undervisning, skulle få statsunderstöd. Således kan det inträffa, att någon, som ej är lärare eller lärarinna i folkskolan, kan få i uppdrag att meddela denna undervisning, och må hända anmodas någon person från närmaste stad att någon tid lemna undervisning i slöjd eller anförtros den åt någon person i betryckt

belägenhet, som man vill hjälpa. Folkskoleinspektören kommer sedermera på inspektion hvart annat eller hvart tredje år. Är han då intresserad för att se några lyxarbeten förfärdigade, så framläggas några sådana arbeten, och vill han se det som är mera rätt och slätt, så visas något sådant för honom, allt såsom prof på barnens färdighet. Den kontroll, som vid sådana utställningar kan åstadkommas, kan icke vara tillräcklig. En ärad talare har sagt, att, när staten redan offerar så stora summor för undervisningen, så böra vi ej draga oss för att något öka dessa summor. Jag tror tvärtom, att, när en hufvudtitel uppdrifvits till en så rent af fasa-väckande summa som den 8:de, så bör det lända till varning och uppmana hvar en till varsamhet i afseende å de steg, som framdeles tagas. Jag yrkar fortfarande afslag.

Ang. statsbidrag för undervisning i qvinlig slöjd.
(Forts.)

Herr Liljeholm: Min ståndpunkt till den föreliggande frågan torde, efter mitt hafda yttrande sistlidne måndag i en likartad fråga, vara klar, hvadan jag nu kan fatta mig kort. Jag hyllar icke satsen: »allt eller intet».

I min motion begärde jag, att Riksdagen skulle direkt bevilja ett anslag för ändamålet. Statsutskottet fann emellertid frågan ontredd. Jag var, som herrarne hörde, af en motsatt åsigt och är det ännu. Tillräckligt talande skäl därför framlades äfven, hvarför jag nu endast vill tillägga, att den, som påstår motsatsen, icke varit i tillfälle att sätta sig in i frågan. Då nu min motion fallit, vill jag understödja det föreliggande förslaget, som just åsyftar att få den utredning, som statsutskottet önskat.

Herr Andersson i Högkil sade, att man kunde befara att Kongl. Maj:t i följd häraf skulle komma med begäran om mer än $\frac{1}{4}$ million såsom bidrag till slöjdundervisning för flickor. Jag vill då fästa hans uppmärksamhet derpå, att slöjdundervisningen för gossar icke är obligatorisk, och ingen har begärt, att den qvinliga slöjden skall blifva det.

Den siste talaren har bland annat framhållit svarigheten att finna dugliga lärarinnor samt omöjligheten af att erhålla nödig kontroll. Det är ett fullkomligt misstag, ty numera lemnas vid alla småskolelärarinneseminarier undervisning i qvinlig slöjd. Hvad kontrollen beträffar, komme nog folkskoleinspektörerna att vaka öfver denna undervisning liksom den öfriga. Riksdagen har för öfrigt helt nyligen beslutat, att qvinnor kunna få väljas till skolrådsledamöter, och då behöfver man ej lida brist på kompetenta kontrollanter.

Samme talare fruktade äfven, att man genom att bevilja statsanslag till dessa skolor skulle framlocka en osund s. k. konstslöjd, som mera vore till skada än gagn. Af alla inspektörer, som yttrat sig om den qvinliga slöjdundervisningen, är det blott tvenne, som framhållit, att den gått i en osund riktning. En af desse inspektörer har sitt distrikt i den siste talarens hembygd.

Jag vill nu icke upptaga tiden med att framhålla nyttan och nödvändigheten af att vänja barnen vid arbete och ingifva dem

Ang. stats-
bidrag för
undervisning i
qvintlig slöjd.
(Forts.)

kärlek dertill, på det de icke må blifva dagdrifvande vildar, enär en föregående talare betonat frågans stora betydelse, sedd ur den synpunkten; men jag vill påminna om, att kammaren för ett par dagar sedan beviljade ett anslag till svenska turistföreningen i syfte att leda turistströmmen hit. Jag hemställer därför, om det icke vore skäl, att vi snyggade upp de fattiga barnen en smula, innan vi få främmande.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr *Nydahl* instämde häruti.

Herr Gumælius: Herr Andersson i Högkil ansåg, att denna fråga vore för litet utredd för att derom skrifva till Kongl. Maj:t. Det har dock redan af den föregående talaren erinrats, att om frågan vore tillräckligt utredd, vore det icke skäl att skrifva till Kongl. Maj:t, af hvilken just en utredning önskas. Jag vill för min del visserligen medgifva, att äfven före en sådan skrifvelses aflåtande en utredning i viss mån behöfves, men jag ber emellertid att få erinra derom, att redan vid förra riksdagen kammaren fann frågan så pass utredd, att samma förslag som detta då bifölls af denna kammare, och det var icke långt ifrån att så skett äfven i Första Kammaren. Jag föreställer mig, att denna kammares majoritet icke kastat om sedan i fjol, utan anser, att efter denna nya motion och ny utskottstillstyrkan det är åtminstone lika skäligt som i fjol att aflåta denna skrifvelse. Utskottet åberopar icke endast sina skäl i årets betänkande, utan jemväl sina skäl från i fjol och anser troligen att, äfven om dess motivering i år skulle förefalla något mager, kunna kanslideputerade vid uppsättandet af skrifvelsen taga ur föregående betänkandet hvad som kan vara användbart, och då bör det blifva tillräckligt att motivera en skrifvelse.

Samme talare fruktade att, om vi nu toge frågan om hand, skulle vi komma att få gifva statsanslag till omkring 5,000 skolor, hvartill kräfdes en respektabel summa. Jag fruktar dock, att han har orätt häri, ty långt ifrån alla skolor komme att begagna sig af den fördel, som erbjödes dem och det uppväxande släktet, utan troligen komme endast en mindre del att begagna sig deraf. Men äfven om allesammans gjorde det, tror jag att den erforderliga summan, ehuru icke obetydlig, dock vore väl använd. Inom Örebro län har landstinget tagit denna sak om hand, likasom det skett i flera andra orter, och lemnat anslag till de skolor, der kommunen beviljar motsvarande belopp, men långt ifrån alla skolor hafva begagnat sig häraf; det är endast ett fåtal skolor, som disponerat öfver landstingets anslag, som sålunda stannar vid ett par tusen kronor. Man har der icke heller försport någon klagan öfver att barnen endast lära sig grannlåter, utan de få sysselsätta sig med sömnad, stickning, väfnad, hvarjente somligstädes öfvats halmflätning, som mycket begagnas der så väl som på andra håll i vårt land. Denna slöjd synes mig också böra uppmärksammas, ty på

den kunde man snart taga igen hela det nu erforderliga anslaget och vida mera dertill.

Jag är sålunda i hufvudsak ense med motionären om att bifalla utskottets förslag. Det är endast i afseende på formen som jag något skiljer mig från utskottet, emedan det synes mig olämpligt att hafva sådana obestämda ordalag, som här förekomma, när frågan skall genom protokollsutdrag gå till Första Kammaren. Utskottet har icke konstruerat en kläm, upptagande hvad man önskar, i vidare mån, än att man skulle bifalla motionärens förslag. Ser jag således på motionärens yrkande, förekommer der först ett skriffel eller formfel. Det står nemligen, att Riksdagen skulle aflåta »underdånig» skrifvelse till Kongl. Maj:t, men Riksdagen har ju för några år sedan beslutat att icke vidare aflåta några *underdåniga* skrivelser, utan att »med undersätlig vörndnad» vända sig till Kongl. Maj:t. Detta är dock ett formfel, som väl kommer att i sin tid rättas af kanslideputerade vid uppsättandet af skrifvelseförslaget, men det origtiga uttrycket bör i alla fall icke inflyta i det protokollsutdrag, som skall gå från den ena kammaren till medkammaren. Vidare heter det, att anslag borde äskas att *ärligen* utgå. Jag tror icke att detta ord, ärligen, borde stå der, ty derigenom bunde sig Riksdagen för framtiden. Slutligen hemställes af motionären, att Kongl. Maj:t måtte till *nästkommande* Riksdag inkomma med förslag. Jag hoppas också, att Kongl. Maj:t kan och skall göra det, men jag tror icke det är lämpligt eller i detta fall alldeles behöfligt att här använda detta ord, *nästkommande*, såsom en tumskruf.

På dessa grunder skall jag, i det närmaste anslutande mig till motionärens och utskottets förslag, hemställa att Riksdagen i skrifvelse anhåller, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, om och under hvilka vilkor bidrag af statsmedel må lemnas till de kommuner, hvilka anordna undervisning i slöjd och handarbeten åt flickor i skolåldern.

Herrar *E. W. Carlson* och *Ekeborgh* förenade sig med herr Gumælius.

Herr Elowson: Den förste ärade talaren anförde en sats, om hvars pedagogiska betydelse jag icke kan vara med. Han sade nemligen, att undervisningen i slöjd för flickor varit mera till skada än till gagn. Jag är nog lycklig att mot hans åsigt i detta fall kunna uppställa en auktoritet, som i saken haft en helt annan uppfattning, nemligen Kongl. Maj:t. I 1877 års statsverksproposition säges, att »undervisningen i slöjd är för folkskolans rätta ställning och verksamhet af stor betydelse». Såsom herrarne erinra sig, var F. F. Carlson ecklesiastikminister år 1877, och hans förtjenster om folkskoleundervisningen torde vara allmänt erkända. Folkskoleinspektörer och prester instämma också allmänt deruti, att slöjden är af synnerligt stor betydelse i pedagogiskt hänseende. Från flere inspektörer heter det nemligen, att der en ändamålsenlig slöjd är anordnad, med lämplig ledning, visar sig, att resultatet af läsningen

Ang. stats-
bidrag för
undervisning i
quinlig slöjd.
(Forts.)

Ang. stats-
bidrag för
undervisning
i
qvinlig slöjd.
(Forts.)

blir bättre än eljest. Samma uttalande göres också af presterna. Flere af dem säga, att, då barnen komma till konfirmationsskolan, de, som deltagit i slöjdundervisningen, visa sig hafva gjort de största framstegen äfven i läsning.

Man har sålunda, under den tid slöjd varit införd i skolorna, genom erfarenhetens vittnesbörd vunnit bekräftelse på riktigheten af den pedagogiska sats, hvars giltighet man redan förut af teoretiska skäl insett, nemligen att omvexling i barnens sysselsättningar är af stor betydelse. Om man låter barnen läsa allt jemt, blir resultatet deraf icke stort, men om barnet dels får läsa och dels på lediga stunder sysselsätta sig med annat arbete, blir resultatet bättre. Det är äfven ur denna synpunkt, som slöjdundervisnings införande i skolorna 1877 af Kongl. Maj:t begärdes, ehuru det då af uppgifna skäl ifrågasattes endast för gossar. Det gälde då ett blygsamt anslag på endast 15,000 kronor, och Kongl. Maj:t hade beräknat, att slöjdundervisning skulle under den närmaste tiden meddelas endast i 200 folkskolor. Herrarne erinra sig emellertid mycket väl, att Riksdagen för några dagar sedan ansåg nödigt att höja detta anslag till 5 gånger så stort belopp, så att det hädanefter kommer att utgå med 75,000 kronor årligen. Detta visar att slöjdundervisningen vid gosskolorna gått framåt, och jag är öfvertygad, att detta anslag kommer att framdeles blifva större, ty slöjdundervisningen är af synnerligt stor betydelse i pedagogiskt hänseende. Skulle den då icke vara af betydelse jemväl för flickorna? Förutnämnda departementschef säger: »slöjdundervisningen för flickor borde, såsom obligatorisk, taga sin början vid öfvergången från småskolan till folkskolan och sedan fortgå jemte den öfriga undervisningen under hela lärotiden, så väl i den egentliga folkskolan som i fortsättnings-skolan».

Kongl. Maj:t hade således 1877 den åsigten, att slöjdundervisningen för flickor lämpligen borde vara obligatorisk i folkskolan. För min del tror jag också, att folkskoleväsendet, som hos oss tagit en mycket stor utveckling, förr eller senare kommer derhän, att undervisningen i slöjd för flickor blifver obligatorisk, likasom jag är öfvertygad att undervisning i slöjd för flickor är ett ämne, som fullkomligt mäter sig i betydelse med åtskilliga af de öfriga ämnen, som nu finnas i folkskolan. Jag har förut sagt, att det äfven är af stor betydelse för läsningen, att den omvexlar med slöjd.

Den förste talaren gjorde en annan invändning, hvars riktighet jag erkänner. Han sade nemligen, att det icke vore lämpligt att anordna undervisning i slöjd, skild från folkskolan. Det är fullkomligt riktigt. Det är min öfvertygelse också, och sakens pedagogiska betydelse inses fullkomligt deraf, att slöjden blir en omvexling i den öfriga undervisningen i folkskolan. Men jag vill fästa den ärade talarens uppmärksamhet derpå, att motionären icke hemställt om detta, och utskottet ansåg sig icke böra gå utöfver motionen. Men det är i motionen framställt, att Kongl. Maj:t skulle fastställa villkoren för undervisningen, och jag för min del hade stillatigande den uppfattningen, att Kongl. Maj:t icke skulle komma till Riks-

dagen med förslag om separata slöjdskolor, utan om anordnande af slöjdundervisning i förening med den öfriga undervisningen i folkskolorna. Häraf följer, att jag, såsom jag redan sagt, gifver den förste talaren rätt i hans åsigt, att undervisningen i slöjd för flickor bör vara förenad med undervisningen för flickor i folkskolan.

Ang. statsbidrag för undervisning i kvinlig slöjd.

(Forts.)

Då Kongl. Maj:t och Riksdagen ansett sig böra lemna anslag för bidrag till undervisning i slöjd åt gossar, kan jag icke finna något skäl, hvarför icke flickor borde få vara likställda med gossarne i detta afseende. Slöjden är onekligen af mycket större betydelse för flickorna än för gossarne, och det är nog en klagan, som är berättigad, att det i många hem är så stäldt, att de uppväxande flickorna icke kunna få nöjaktig undervisning i detta hänseende. Den slöjd, hvarom här är fråga, skulle vara spånad, väfning, stickning och sömnad. Det är således fråga om att bereda de uppväxande flickorna undervisning i nyttiga handarbeten. De reglementen för undervisning i slöjd, som jag varit i tillfälle att se, lägga synnerligen stor vikt på att man icke skall gå ifrån någon undervisningsart i afseende på slöjd, innan lärjungarne väl inhemtat densamma. Man skall börja med grunderna, och först sedan dessa äro väl inlärdas skall man gå till det högre. Jag tror att flickorna derigenom vänja sig vid uppmärksamhet, noggrannhet och ordentlighet. Skulle de sedan komma derhän, att de vande sig vid prydnad i sin slöjd, bör man väl icke hafva något deremot, ehuru naturligtvis den *nyttiga* slöjden bör intaga främsta rummet. Om exempelvis en flicka skall fälla en näsduk och derjemte sätta sitt eller den blifvande egarens namn på den, kan jag icke finna det vara någon skada, att detta namn sys på ett prydligt sätt.

En synpunkt i denna fråga har icke under diskussionen här i dag och icke heller under föregående riksdag behandlats. Jag tillåter mig därför att beröra äfven den. Det heter, att arbete befordrar helsa och välstånd samt hindrar många tillfällen till synd. Må vi tänka på de många faror, som möta den unga flickan och som äro af helt annan art än de faror, som kunna möta ynglingar, då de träda ut i lifvet. Dessa faror kunna lättare medföra förderf, om den uppväxande unga flickan icke har någon sysselsättning på lediga stunder. Har hon deremot såsom barn fått lära sig någon slöjd, hvarmed hon kan sysselsätta sig på lediga stunder, tror jag, att en sådan sysselsättning är ett icke alldeles förkastligt skydd mot de faror, som omgifva henne.

För min del tror jag också, att den praktiska nyttan af flickors undervisning i slöjd är icke så alldeles obetydlig. Vi införskrifva från utlandet mängahanda saker, som vi mycket väl kunna göra här hemma, och jag tror, att importen af sådana saker i många fall skulle kunna begränsas, om flickorna finge mer än hittills sysselsättning i handarbeten och slöjd. Dessutom vill jag erinra om vår utmärkta skaldinna Anna Maria Lenngrens yttrande, att hon icke hört talas om, att någon haft för många par strumpor. Jag tror äfven att flickorna kunna göra mycket för att bereda trefnad i hemmet derigenom att de undervisats i slöjd.

Ang. statsbidrag för undervisning i qvinlig slöjd.

(Forts.)

En talare på skånebänken, tillika ledamot af statsutskottet, yttrade, att, då vi för några dagar sedan afslogo herr Liljeholms motion angående anslag af 15,000 kronor till undervisning i slöjd för flickor, vi nu skulle handla inkonseqvent genom att aflåta en skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t. Men, mine herrar, hvarför hade då statsutskottet afstyrkt denna motion, och hvarför antog kammaren utskottets afstyrkande hemställan? Jo, utskottet sade, att ärendet icke var utredt, och därför ville det icke tillstyrka beviljandet af en bestämd summa. Näväl, jag yttrade ingenting då, och jag ansåg att utskottet kunde hafva rätt. Men hvad är det nu vi vilja? Jo, just en utredning, en af Kongl. Maj:t företagen utredning af detta ärende. Således synes det mig, som om vi, genom att bifalla motionen, handlade i konseqvens med statsutskottets utlåtande i afseende på herr Liljeholms motion. Ärendet är icke fullt utredt, och därför vilja vi ingå till Kongl. Maj:t med begäran om utredning.

En talare på elfsborgsbänken fäste uppmärksamheten derpå, att anslagen till folkskoleundervisningen vore synnerligen stora. Han nämnde det antal millioner, som utgå dertill. Ja, anslagen till folkskoleväsendet äro mycket stora, och jag anser det lyckligt. Det är väl använda penningar. Vilja herrarne minska statens utgifter för folkskoleväsendet, är det tillfälle dertill, derigenom att kommunerna få åtaga sig större utgifter.

Men antagligen vill icke kammaren vara med derom. Då kostnaden för folkskoleväsendet i dess helhet är fördelad emellan staten å ena sidan och de särskilda kommunerna å den andra, synes en dylik fördelning vara så mycket mera på sin plats i fråga om undervisning i ett så nyttigt ämne som qvinlig slöjd. Nu säger man visserligen, att kommunerna äfven här vid lag kunna åtaga sig större utgifter. Men jag tror det vara lämpligast, att staten verkar uppmuntrande i detta afseende. Min öfvertygelse är, att undervisningen i slöjd för gossar icke skulle hafva tagit den fart som den gjort, om den icke uppmuntrats från statens sida, och jag tror att, om herrarne vilja vidtaga några anordningar för att uppmuntra undervisningen i slöjd för flickor, den också skall taga fart och utveckla sig till fromma för dem och landet i dess helhet.

Några formella anmärkningar mot utskottets betänkande hafva framstälts af en talare på örebrobänken. Jag skall be att få erkänna dessa anmärkningars rigtighet och vill därför ansluta mig till honom. Jag skall alltså, herr talman, anhålla att få yrka bifall till det förslag, som af herr Gumælius blifvit framställt. Jag anser att saken derigenom kan vinna. Hufvudsaken är att vi få en skrifvelse till Kongl. Maj:t, och att Kongl. Maj:t förr eller senare framlägger förslag till ordnande af slöjdundervisning för flickor vid folkskolorna. Kongl. Maj:t lärer då icke underlåta att angifva de vilkor, hvarunder anslag må af Riksdagen beviljas. Jag anser det för sakens framgång vara af vigt, att kammaren bifaller det yrkande, som herr Gumælius framställt.

Herr Peterson i Runtorp: Beträffande behovet af undervisning i kvinlig slöjd, tror jag icke, att man bör begränsa de åsigter man kan hysa, huru vida ett sådant behof förefinnes eller icke, till provinsen Skåne, utan jag tror, att man kan utsträcka sina åsigter härom äfven till Småland. För öfrigt vill jag uttala den mening, att de olika åsigtorna i detta afseende icke gälla den eller den provinsen, utan jag tror att striden här vid lag är en strid mellan stad och land, likasom jag tror, att förhållandena i städerna och på landet icke äro desamma; det har också talaren på göteborgsbänken tydligen påvisat. Men hans yttrande föreföll mig i öfrigt litet egenomligt. Jag skulle vara nöjd, om man kunde taga saken på det sätt han ville och anse att kännetecknet på bildning vore att man hade kunskap i slöjd. Jag är tacksam, om man vill betrakta saken på detta sätt, men jag tror, att det är motsatsen af det sätt, på hvilket man betraktar bildningen. Jag tror, att slöjden behöfves bäst, der bildningen är störst. I alla fattiga hem på landet åtminstone kan man både väfva, sticka och sömma. Jag medgifver, att de två sistnämnda färdigheterna äfven kunna åtfölja den högre bildningen, men hvad väfnadskonsten beträffar, tror jag det alls icke.

Beträffande slöjder i öfrigt, tror jag, att husmödrarne icke blott i Skåne, utan litet hvarstädes förstå sig på denna sak mycket bättre än skolläraryinnorna. Jag försäkrar, att en husmoder skall stå långt framför en lärarinna både i att väfva, sticka och spinna. Hvad för öfrigt väfnaden beträffar, tror jag icke att den bör ifrågakomma i skolorna, sådana de äro på landet. Ty flickorna i småskolan äro alldeles olämpliga att sköta en väfstol, och sedan de flyttat från småskolan, få de i de flesta fall till lärare män, och dessa kunna icke meddela undervisning i något af dessa ämnen, utan då skulle församlingarna hålla sig särskilda lärarinnor i slöjd, och det kan icke bära sig, att dessa blott skulle hafva sysselsättning på de stunder, då slöjden pågår. I så fall finge man väl inrätta särskilda slöjdskolor.

Jag tror, att denna sak blir bäst skött, om den får reda sig sjelf. Hvarje husmoder har ett garnnystan, litet tråd, nål och en tygbit hemma att låta dem gripa sig an med, och icke är det någonting att gifva statsanslag till. Tager man saken så, som jag tänker mig man gör på landet, kan intet sådant statsanslag komma i fråga. Vill man deremot ge den en större omfattning, såsom i städerna, tror jag äfven man har förmåga att sköta sig utan statsbidrag. Nu har jag hört och har äfven sjelf kännedom om att dessa flickskolor fått en något bättre rigtning än ifrån början, men jag tror näppeligen man fortsätter på den goda vägen genom att vilja lära flickorna, huru de skola på bästa sätt pynta ut sig och göra sig trasgranna, liksom om de allihop skulle ut och resa med turistföreningen. Hvad åter lärarinnorna beträffar, tviflar jag ej det ringaste på deras nit och skicklighet i detta fallet, ty det vet man, att just de äro mest svaga för bjefs och sådana der småsaker. Vill man således komma derhän, går det nog för sig, men det är något, som

Ang. statsbidrag för undervisning i kvinlig slöjd.
(Forts.)

Ang. stats-
bidrag för
undervisning i
qvinlig slöjd.
(Forts.)

jag tror vi böra betacka oss för, och jag yrkar därför afslag på utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Pettersson* i Dänningelanda.

Herr Sven Nilsson: Jag begärde ordet med anledning af talarens på göteborgsbänken yttrande. Jag trodde icke, att han behöfde erinra mig om att i vårt land finnas icke blott gossar utan äfven flickor. För den händelse han hade den uppfattningen, att jag är så okunnig i det stycket, vill jag påminna om, att jag i mitt anförande talade om, att det äfven fans flickor, enär jag bestämdt förklarade, att jag icke var emot att flickor skulle undervisas i hus-slöjd, men ansåg att staten icke bör träda emellan och göra något för den saken. Den är så gagnelig men tillika så billig, om man bara vill hålla sig inom måttliga gränser, att staten icke behöfver uppoffra någonting för den. Men det är tydligt och klart, att, om man vill gå så långt, att slöjden skulle meddelas i så stor skala, att en del materialier, såsom spinnrockar och väfstolar, skola införas i skolorna, då är det omöjligt för fattiga kommuner att kunna uppehålla sådana skolor, utan det blir endast rika samhällen, hvilka kunna draga nytta af sina anslag, de må bli större eller mindre. Vi få dock komma i håg, att man icke kan införa sådana materialier i skolorna, utan att det då antingen blir nödvändigt att bygga särskilda hus dertill eller får man hyra lokal för ändamålet. Det är nödvändigt, åtminstone om man skall gå så långt, att man skall lära dem väfva; då får man se hvarthän det leder. Det leder derhän, att de rika kommunerna kunna tillgodogöra sig anslaget, men icke de fattiga, och egentligen blefve det städerna, som finge nytta af detta anslag. Så vidt jag kan förstå, framgår af så väl motionärens förslag som herr Gumælii anförande, att anslaget icke blott skall begränsas till slöjden som utöfvas i skolan, utan det skulle utgå till hvilka slöjdskolor som helst; och då man vet, att i städerna finnas många slöjdskolor, skulle det bli de, som komme att begagna sig deraf.

Det är verkligen förhållandet i min ort, att slöjdundervisningen gått mycket glädjande framåt i skolan, men lärarinnan undervisar i sådan slöjd, som kan uppöfvas, i sjelfva skolan, och man betalar henne naturligtvis, som rätt och billigt är, litet högre lön för att hon uppehåller denna undervisning. På det sättet kan man bereda skolbarnen omvexling och sysselsättning dels med arbete och dels med läsning, och jag anser det olämpligt, att man går så långt, att man äfven skulle understödja de andra slöjdskolorna och icke hålla sig ensamt till sjelfva skolan.

Det yttrande en talare fälde om Skåne, att upplysningen skulle stå högre der än i öfriga delar af landet, är visserligen smickrande för oss; men jag tror icke att upplysningen framkallar sjelfva slöjden, och åtskilliga ställen finnas i Skåne, der slöjden icke står synnerligen högt, men den går framåt. Skulle jag föreställa mig, att det stode så illa till, att ingen jemförelse funnes mellan Skåne

och de andra landsdelarne, skulle jag ej hafva något emot anslaget, men jag tror, att de mycket väl kunna taga sig fram ändå. Man talar om att detta anslag icke skulle gå upp till 250,000 kronor årligen. Vi hafva 5,000 skolor. Om man ville vara konsekvent, skulle det gå ut alltsammans. Låt vara, att det icke går ut genast, men anslaget kan också blifva större än 250,000 kronor. Komma så härtill alla slöjdskolor, som också skulle få sin del af detta anslag, så stiger summan mycket öfver de 250,000 kronor som äro ifrågasatta.

Ang. statsbidrag för undervisning i qvintlig slöjd.
(Forta.)

Man har sagt, att man skulle vara inkonsekvent, om man afslög det föreliggande förslaget, emedan Andra Kammaren förlidet är biföll ett liknande förslag. Men jag vill fästa uppmärksamheten uppå, att vid denna riksdag en dylik framställning afslagits. Man har förebrått statsutskottet, att det afstyrkte den, därför att det icke fans någon utredning. Men det hade varit lätt för statsutskottet att komma fram med ett liknande förslag och begära utredning, men det ville utskottet icke, emedan det hade den uppfattningen, att man ej bör begära statsunderstöd för dessa skolor.

Jag har således icke kunnat komma till annan åsigt än den jag uttalade, då jag förra gången hade ordet, och vidhåller mitt yrkande. Jag är öfvertygad, att, om frågan kommer fram till Kongl. Maj:t, samt utredning erhålles och man får se kostnaden, skall man finna, att, med det intresse kommunerna på landet hafva i denna fråga, det är lämpligast att öfverlåta omsorgen på dem, och för min del tror jag, att på landsbygden reder man sig mycket bra utan statsanslag för detta slags undervisning.

Herr Jonson i Fröstorp: Det var en talare på karlstadsbänken, som gaf mig anledning att begära ordet. Han gick till och med så långt i sin ifver för husslöjden, att han påstod, att undervisning i husslöjd borde vara obligatorisk i folkskolorna. Jag undrar, om han gjort sig reda för, huru det skulle tillgå. Skulle man uppfylla folkskolorna med väfstolar och spinnrockar? Det tycker jag skulle taga sig besynnerligt ut. Och hvad stickningen beträffar, föreställer jag mig att barnen i alla fall böra kunna få lära sig så mycket i hemmen, att de kunna sticka en strumpa. Dessutom vill jag säga, att barnen i folkskolan äro för unga och för små att kunna lära sig spinna något betydligare, än mindre att kunna väfva. Det blir först vid en senare period, då barnens krafter äro mer utvecklade, som de kunna sysselsätta sig med spinna och väfva; och jag beklagar, om det skulle vara så illa bestäldt uti hemmen, att barnen icke kunde få lära sig något der. Jag tror den bästa skola barnen hafva är hos modern i hemmet, der de få lära sig alla dessa sysselsättningar. Jag har ingenting emot slöjd för flickor i skolan, men dessa skolor böra vara af helt annan beskaffenhet, nemligen fullständiga slöjdskolor, och jag tror ej, att frågan härom under närvarande förhållanden är en statsangelägenhet, ty landstingen och kommunerna draga nog försorg om slöjdskolorna, utan att Riksdagen behöfver taga saken om hand.

Jag yrkar afslag på utskottets föreliggande betänkande.

Ang. stats-
bidrag för
undervisning i
qvintlig slöjd.
(Forts.)

Herr Arhusiander: Jag skall bedja att få återtaga det yrkande jag gjorde, då jag hade ordet, och förenar mig med herr Gumælius i hans framställning.

Öfverläggningen var slutad. Derunder hade yrkats: 1:o bifall till utskottets hemställan oförändrad; 2:o bifall till det af herr Gumælius framställda ändringsförslaget, eller »att Riksdagen i skrifvelse anhåller, det Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, om och under hvilka vilkor bidrag af statsmedel må lemnas till de kommuner, hvilka anordna undervisning i slöjd och handarbeten åt flickor i skolåldern»; och 3:o afslag. Herr talmannen gaf propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för bifall till herr Gumælii ändringsförslag. Votering blef emellertid begärd, i följd hvaraf, och sedan till kontraposition antagits yrkandet på afslag, nu uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition af följande lydelse:

Den, som vill att kammaren afslår hvad kammarens första tillfälliga utskott hemställt i dess utlåtande n:o 1 (i samlingen n:o 30) och bifaller det af herr Gumælius under öfverläggningen framställda yrkande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, är utskottets hemställan af kammaren afslagen.

Omröstningen, i vanlig ordning ordning företagen, visade 49 ja men 70 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren afslagen.

§ 18.

Slutligen föredrogs och bifölls lagutskottets utlåtande n:o 45, i anledning af väckta motioner om ändring af de i förordningen angående fattigvården meddelade bestämmelser rörande hemortsrätt.

§ 19.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets memorial och utlåtanden:

n:o 57, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående ändring i villkoren för ett åt Kristianstad—Hessleholms jernvägsaktiebolag beviljadt lån;

n:o 58, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående förhöjd pension vid afskedstagandet för distriktschefen i sydöstra tull-distriktet, F. Nisbeth;

n:o 59, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående pension för lektorn vid skogsinstitutet A. E. A. Holmgrens enka, Charlotte Eleonora Holmgren, född Öhman; och

n:o 60, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande anslagen under riksstatens åttonde hufvudtitel; samt bevillningsutskottets betänkanden

n:o 10, angående tullbevillningen; och

n:o 11, angående hvitbetssockertillverkningsafgiften.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 20.

Justerades protokollsutdrag.

§ 21.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr <i>Back Per Ersson</i> under 7 dagar fr. o. m. den 18 dennes,			
» vice talmannen <i>L. O. Larsson</i> under 7 dagar fr. o. m. d. 18 d:s,			
» <i>C. G. Bäckgren</i>	» 8	»	18 »
och herr <i>A. G. Anderson</i> i Himmelsby	» 8	»	18 »

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,40 e. m.

In fidem
A. E. J. Johansson.

Lördagen den 20 april,

kl. 2 e. m.

§ 1.

Justerades de i kammarens sammanträden den 12 och 13 dennes förda protokoll.

§ 2.

Herr talmannen tillkännagaf, att han genom herr statsrådet m. m. friherre L. Åkerhielm fått, för att låta i kammarens plenum uppläsas, mottaga följande nådiga skrifvelse:

Vi OSCAR, med Guds nåde, Sveriges, Norges, Götes och Vendes Konung, tillbjude Eder Gode Herrar och Svenske män, ledamöter af Riksdagens Andra Kammare, Vår ynnest och nådiga benägenhet med Gud Allsmächtig!

Med djup tacksamhet för Försynens nåd, gifve Vi Eder häri genom tillkänna, att Hennes Kongl. Höghet Kronprinsessan i dag klockan 3,42 förmiddagen lyckligen blifvit förlöst med en prins, som erhållit titel af Hertig af Vestmanland och kommer att i det heliga dopet undfå namnen ERIK GUSTAF LUDVIG ALBERT.

Förvissade, att I med Oss och Vårt Kongl. Hus delen glädjen öfver denna lyckliga tilldragelse, förblifve Vi Eder med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågne.

Stockholms slott den 20 April 1889.

OSCAR.

L. Åkerhielm.

Efter uppläsandet häraf lemnades ordet till kammarens ålderspresident

Herr Carl Ifvarsson, hvilken yttrade: Herr talman! Med anledning af Hans Maj:t Konungens nådiga meddelande tillåter jag mig föreslå, att kammaren måtte uppdraga åt talmannen och vice talmannen att till deras majestäter Konungen och Drottningen samt de höga föräldrarne till den nyfödde prinsen framföra kammarens vördnadsfulla och upprigtiga lyckönskningar.

Till hvad herr ålderspresidenten sålunda föreslagit gaf kammaren enhälligt sitt bifall.

§ 3.

Efter föredragning af statsutskottets memorial n:o 57, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående ändring i vilkoren för ett åt Kristianstad—Hessleholms järnvägsaktiebolag beviljad lån, blef den föreslagna voteringspropositionen af kammaren godkänd.

§ 4.

Föredrogs, men blefvo å nyo bordlagda, statsutskottets utlåtanden n:is 58 och 59.

§ 5.

Härefter föredrogs statsutskottets memorial n:o 60, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande anslagen under riksstatens åttonde hufvudtitel.

Punkten 1.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

Punkten 2.

Sedan Kongl. Maj:t föreslagit, att Riksdagen måtte medgifva, att enligt de närmare bestämmelser, Kongl. Maj:t kunde finna lämpligt föreskrifva, af reservationerna å anslagen till allmänna läroverken finge användas ett belopp af högst 15,000 kronor årligen till understöd åt enskilda läroverk, hade utskottet i *punkten 17:o* af sitt ofvanberörda utlåtande hemställt, att Kongl. Maj:ts förevarande framställning icke måtte af Riksdagen bifallas.

Andra Kammaren har bifallit hvad utskottet hemställt, men Första Kammaren deremot, med afslag å utskottets hemställan, bifallit Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning.

Under förevarande punkt anmälde nu utskottet, att då, enligt utskottets åsigt, denna fråga vore af beskaffenhet, att någon sammanjemkning af kamrarnes skiljaktiga beslut icke vore möjlig, samt densamma ej heller kunde afgöras medelst gemensam omröstning, hade frågan följaktligen enligt utskottets åsigt förfallit.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr Husberg: Då jag icke kan dela den uppfattning, som uttalas i utskottets hemställan, ber jag att med några ord få redogöra för min ställning till frågan.

Det gäller här, huru vida det skall voteras gemensamt i denna fråga, der Kongl. Maj:t åskat att få använda af besparingarna på anslaget till allmänna läroverken 15,000 kronor till understöd åt

enskilda läroverk. Statsutskottet har kommit till det resultat, att frågan genom kamrarnes skiljaktiga beslut förfallit. Men, som herrarne se af betänkanudet, hafva reservanter uppstått mot detta utlåtande, och de anse för sin del, att denna fråga är af beskaffenhet att böra af Riksdagen genom gemensam votering afgöras.

Till en början kan det synas något öfverraskande, att utskottet ansett denna fråga hafva förfallit. Ty saken gäller ju en statsutgift, och 65 § riksdagsordningen innehåller, att när kamrarne stanna i skiljaktiga beslut rörande statsutgifter, så skall deröfver gemensamt voterat. Man undrar då till en början, hvilket motiv som bestämt utskottet för dess hemställan. Det är, såvidt jag kan förstå, den uppfattning, att eftersom det i detta fall är fråga om att använda reservationerna på anslaget till de allmänna läroverken, och enär den siffra af 15,000 kronor, hvarom här är fråga, redan finnes på utgiftssidan i riksstaten samt följaktligen, vare sig Kongl. Maj:ts framställning beviljas eller ej, riksstaten deraf icke röner något inflytande, så skulle det i detta fall icke föreligga någon *statsregleringsfråga* och *derför* borde det icke gå till gemensam votering.

För min del tror jag emellertid, att denna fråga är en statsregleringsfråga lika god som någon. Uppfattar man begreppet statsreglering på det sätt, att den egentligen skulle bestå i att fastställa slutsiffrorna för riksstaten, ja då medger jag gerna, att denna fråga icke har något att göra med statsregleringen. Men jag tror icke, att man får uppfatta statsregleringen på det sättet. Ty vid statsregleringen är det icke blott fråga om ett fastställande af vissa siffror, utan vigten ligger äfven derpå, att man bestämmer, till hvad *ändamål* statsmedeln skola användas. Och jag tror, att hvarenda fråga, der det gäller huru statsmedel skola användas för något visst ändamål, ovilkorligen måste betecknas såsom en statsregleringsfråga. Det ligger i sjelfva ordet, att så skall vara; ty »statsreglering» betyder väl egentligen fastställande af *regler* för statshushållningen under en finansperiod; och nog är det en regel, detta, huru vida Kongl. Maj:t skall få använda dessa penningar till understöd åt enskilda läroverk eller ej. Men jag kan gifva statsutskottet det medgifvande, att det icke är någon statsregleringsfråga i egentlig bemärkelse. Jag kan gå in på att taga ordet statsreglering i dess inskränkta betydelse, enligt hvilken statsregleringen endast skulle afse fastställande af summorna i riksstaten. Men hvad blir då effekten? Jo, allenast den, att man får två slags utgiftsfrågor: det ena slaget sådana, som hafva inflytande på statsregleringen, och det andra sådana, som icke hafva det. Men då frågar jag: hvar i grundlagen står det skrifvet, att endast utgiftsfrågor af förra slaget skola blifva föremål för gemensam votering? Det står icke i 69 § regeringsformen, ännu mindre i 65 § riksdagsordningen. Ty der står ingenting annat, än att när kamrarne stanna i skiljaktiga beslut i fråga om »statsutgifter», så skall det gå till gemensam votering. Det tages icke någon hänsyn till, huru vida dessa »statsutgifter» öfva inflytande på hufvudtitelns siffra eller icke. Derom är icke nämndt ett ord.

Sälunda, hur man tar saken, tycker jag, att denna fråga är af natur, att den enligt 69 § regeringsformen bör genom gemensam votering afgöras.

Det må nu vara sak samma med frågan i och för sig; men det är angeläget, att Riksdagen noga följer grundlagens ordalydelse. Man kan nu visserligen invända, att frågan, huru vida i sådana fall som detta skall voteras eller ej, förut blifvit af Riksdagen pröfvad och afgjord. Ja, mine herrar, vi känna ju till de der prejudikaten angående flottans permanenta reservstat. Det är sant, att Andra Kammaren då följt samma uppfattning, som statsutskottet här har uttalat. Men jag vill också påpeka, att vid 1879 års riksdag i ett alldeles likartadt fall denna kammare fattat ett motsatt beslut. Sälunda kan man icke åberopa någon gifven och gällande praxis, som skulle tala för utskottets uppfattning.

På grund af hvad jag anfört får jag alltså hemställa, att kammaren, med underkännande af utskottets i föredragna punkten uttalade åsigt, för sin del godkänner den voteringsproposition, som finnes intagen i den vid memorialet fogade reservation.

Herr Sven Nilsson: Jag skall gifva den siste ärade talaren rätt härutinnan, att det är af stor vikt, att Riksdagen noga följer grundlagens föreskrifter. Men jag är alldeles viss, att Riksdagen också gör detta, om den godkänner statsutskottets förslag. Jag kan icke föreställa mig, hur det kan vara möjligt att votera gemensamt om en fråga, der man åtminstone kan ifrågasätta, om der verkligen finnes något att votera om. Man vet ju, att Kongl. Maj:t eger rätt att använda de allmänna besparingarna, och man vet sålunda icke, om det finnes några besparingar eller ej, när de skola användas för ifrågavarande ändamål. Det är väl det som är hufvudsak och af högsta vikt att veta, om det verkligen fins något att votera om, och det är ju en möjlighet, att här icke finnes något sådant. 65 § riksdagsordningen talar icke särskildt om något i afseende på de allmänna besparingarna, och jag tror sålunda icke, att den ärade talaren kan i detta fall hänvisa till denna § i grundlagen. Att denna fråga icke är någon statsregleringsfråga, är ju alldeles uppenbart, ty siffran blir ju densamma i riksstaten, om Kongl. Maj:ts proposition bifalles eller afslås, och det blir således alldeles precis samma resultat för riksstaten om man voterar eller icke. Om dessa 15,000 kronor skulle uppförts i riksstaten såsom särskildt beviljad anslag, då hade det ju inverkat på riksstaten, men så blir väl icke fallet nu.

Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på, att vid tre särskilda tillfällen alldeles likartade frågor varit föremål för tvistigheter mellan båda kamrarna. Vid 1878 års riksdag beslöt statsutskottet, att en voteringsproposition skulle uppsättas i en fråga, der det gälde ett fall, der Kongl. Maj:t skulle hänvisas till de allmänna besparingarna. Andra Kammaren afslog utskottets förslag, men Första Kammaren biföll detsamma. Alldeles samma förhållande egede rum med statsutskottets utlåtande n:o 25 vid 1885 års riksdag.

då det föreslogs, att frågan skulle förfalla. Andra Kammaren godkände denna mening, men Första Kammaren ville gemensam votering. Alldeles samma förhållande var det med utskottets utlåtande n:o 41 vid 1886 års riksdag, der utskottet ansåg frågan förfallen: Andra Kammaren godkände denna åsigt, Första Kammaren deremot ville votering. Statsutskottet har sålunda i den nu föreliggande frågan ställt sig helt och hållet på den uppfattning, som alltid uttalats af Andra Kammaren i frågor sådana som denna. Jag tror för öfrigt till och med, att man skall kunna söka upp prejudikat, som visa, att statsutskottet beslutit, att en votering icke skulle ega rum i liknande fall som nu föreligger, och att denna mening blifvit godkänd till och med af *båda* kamrarne.

Jag anhåller alltså om bifall till statsutskottets framställning.

Herr Carl Ifvarsson: Herr talman, mine herrar! Det förundrar mig alls icke, att olika meningar framträdt i denna fråga, ty så har det skett många gånger förut. Det har redan anförts åtskilliga prejudikat, och man kan nog draga fram ännu flera, som visa, att Riksdagen i frågor sådana som denna beslutat än på det ena och än på det andra sättet. I allmänhet har Andra Kammaren hållit på, att det under sådana förhållanden som de nu förevarande icke skulle voteras, och Första Kammaren på den motsatta åsigten. Nu har förhållandet varit det, att flere af statsutskottets ledamöter från Första Kammaren gått öfver just till Andra Kammarens ledamöters åsigt och sålunda ansett, att Andra Kammaren haft mera rätt i sina föregående beslut, och därför icke velat att det skulle voteras. Och till följd häraf har utskottets utlåtande blifvit sådant som det är; och jag kan nämna, att en framstående lagtolkare hyst samma åsigt som utskottet.

Jag tror, att frågan kan tagas på hvilketdera sättet som helst och försvaras lika bra; men någon statsregleringsfråga kan man icke säga att den är. Frågan är, huru vida det ifrågavarande beloppet kan sägas höra till statsutgifter eller icke; ty fastän det icke blir ett nytt anslag, så rör det, kan man säga, en statsutgift, som tages af besparingarna, och derom kan man naturligtvis tvista. Man torde således icke kunna säga, att den ena sidan har bättre skäl för sin åsigt än den andra. Men då man nu ser, att flere af Första Kammarens ledamöter inom utskottet luta åt samma håll som man inom Andra Kammaren i allmänhet hittills gjort, tror jag att vi nu icke här böra gå en motsatt väg. Det är ordalagen i regeringsformen och riksdagsordningen, som förorsakat förvecklingar i detta och liknande fall, och vore det därför bäst, om man genom konsekvens i praxis kunde vinna stadga på detta område. Det är väl också detta, som åstundats af de Första Kammarens ledamöter inom utskottet, hvilka nu slutit sig till den af Andra Kammaren hyllade uppfattningen. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Ahlström: Jag får medgifva, att äfven jag vid första påseende af föreliggande fråga hyst samma tvekan som den förste

talaren angående lagenligheten af utskottets ifrågavarande anmälan, men vid närmare undersökning af grundlagens stadganden har jag ändrat uppfattning. Enligt min åsigt måste man vid bedömande af frågan utgå från hvad som i grundlagen stadgas såsom regel och hvad deri gäller såsom undantag. I § 49 regeringsformen säges då först, att kamrarne i alla frågor ega lika behörighet och myndighet. Såsom den första regeln gäller således, att den ena kammarens afslag i en fråga är lika mycket värdt som medkammarens bifall, och i öfverensstämmelse härmed stadgas med afseende å behandlingen af ärenden inom kamrarne i § 63 riksdagsordningen, att hvad kamrarne sammanstående besluta blir Riksdagens beslut, men att, om kamrarne icke blifva om ett beslut ense, frågan skall, utom i de uti 65 § upptagna fall, anses hafva för den riksdagen förfallit. Dessa båda stadganden öfverensstämma således deri, att det är blott i vissa undantagsfall, som majoriteten i ena kammaren kan i afseende å ett fattadt beslut blifva genom majoriteten i båda kamrarne besegrad. Då således enligt min uppfattning så väl regeringsformen som riksdagsordningen endast i undantagsfall föreskrifva gemensam omröstning, måste deraf följa, att dessa undantag icke få utsträckas längre än grundlagen otvetydigt medgifver. Nu säger § 69 regeringsformen, att statsutskottets förslag rörande »statens reglerande» innefattas under de frågor, som i händelse af kamrarnes skiljaktiga beslut böra genom gemensam votering afgöras; i § 65 riksdagsordningen omtalas åter denna kategori af ärenden under benämningen »statsutgifter». Som dessa båda uttryck icke fullt öfverensstämma med hvarandra, anser jag det i regeringsformen förekommande böra gälla för mer än det andra, icke blott på grund af regeringsformens nummer i ordningen bland grundlagarne, utan äfven emedan det första uttrycket är mera restriktivt. En fråga, som rör »statens reglerande», kan man väl icke säga den vara — åtminstone icke i sträng mening — som ej inverkar på siffran i den budget Riksdagen har att uppgöra; och så är ju fallet här. På nu anförda skäl tror jag för min del, att statsutskottet gjort rätt i att anse frågan såsom förfallen, och hemställer därför att den af utskottet gjorda anmälan lägges till handlingarna.

Herr J. Johansson i Noraskog: Jag vill blott påminna derom att det ej är mer än tre veckor sedan båda kamrarne godkände en statsutskottets hemställan i ett liknande fall. Det rörde då ett af en motionär i Första Kammaren gjordt yrkande att använda en per mille-fonden till Göteborgs bevästande. Första Kammaren hade bifallit motionen, men Andra Kammaren afslagit den. Oaktadt det då onekligen gälde en statsutgift, ansåg utskottet att frågan genom kamrarnes skiljaktiga beslut förfallit, och vid det tillfället höjde sig icke en enda röst emot utskottets hemställan. Jag tycker därför att man icke heller nu bör göra någon anmärkning mot utskottets uppfattning af den föreliggande frågan. Förhållandet synes mig så fullkomligt likt det omtalade, förut behandlade fallet, att vi icke

kunna hafva mer än en sak att göra, nemligen att lägga utskottets anmälan till handlingarna.

Herr Husberg: Herr Sven Nilsson i Efveröd nämnde, att en gemensam votering i denna fråga skulle tjena till intet och komma att så att säga sväffa i luften, då man ej vet, huru vida några besparingar å ifrågavarande anslag komma att finnas eller ej. Här emot vill jag blott erinra, att detta är en synpunkt utan all betydelse för afgörandet af den föreliggande frågan, hvilken till sin natur är en lagtolkningsfråga.

Herr Carl Ifvarsson har enligt mitt förmenande fixerat frågan fullkomligt rätt, då han sagt hufvudpunkten ligga deri, huru vida det gäller en statsutgift eller icke; ty rör det sig om en statsutgift, är ju 65 § riksdagsordningen så klar, att det icke kan blifva tvifvel om, att icke denna fråga måste afgöras genom gemensam omröstning. Herr Ahlström har visserligen emot 65 § riksdagsordningen uppställt 69 § regeringsformen och det i sistnämnda § förekommande uttrycket »statens reglerande» samt förmenat, att särskild hänsyn borde tagas till regeringsformens stadgande, såsom mera restriktivt. Men jag frågar: har det verkligen varit meningen att i det ena af dessa lagrum säga något, som skulle stå i motsats till eller afvika från hvad som är stadgad i det andra; och för öfrigt hänvisar ju 69 § regeringsformen till 65 § riksdagsordningen.

Man kommer nödvändigtvis tillbaka till herr Ifvarssons påstående, att saken beror på, om det är fråga om en statsutgift eller icke. Icke annat jag kan se, måste man säga att här är fråga om en utgift. Det gäller ju, huru vida Kongl. Maj:t skall få rätt att taga från reservationerna på anslaget till allmänna läroverken och gifva till de enskilda skolorna. Nämnda reservationer skola, enligt gifna bestämmelser, *besparas* statsverket. Om nu Riksdagen, med afvikelse härifrån, gifver Kongl. Maj:t rätt att utgifva penningar, de der eljest skulle åt statsverket behållas — blir då ej detta en utgift? Då jag icke kan frångå detta, och då 65 § riksdagsordningen är i och för sig fullkomligt klar, måste jag vidhålla mitt yrkande, att ärendet måtte afgöras genom gemensam votering.

Herr Elowson: De medel, från hvilka ifrågavarande anslag skulle tagas, hafva blifvit anvisade till vissa statsändamål, för hvilka de likväl icke blifvit använda. Nu vore det fråga att anslå en del af samma medel till ett annat ändamål, nemligen subvention af enskilda läroverk. Kamrarna hafva härom stannat i olika beslut, och då det synes tvifvelaktigt, huru vida det nu verkligen rör sig om ett statsändamål, kan man med allt skäl sätta i fråga, om dessa medel, som blifvit till de allmänna läroverken anvisade, kunna genom en gemensam omröstning till annat ändamål anslås. Enligt min åsigt är det alltså här icke fråga om en statsutgift i den mening, grundlagen afser. På grund häraf och på de skäl, som anförts af talaren på malmöbänken, yrkar jag att statsutskottets hemställan måtte bifallas och dess anmälan således läggas till handlingarna.

Härmed var öfverläggningen slutad; och sedan propositioner gifvits enligt de gjorda yrkandena, lades punkten till handlingarna.

De i *punkterna 3—9* föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

§ 6.

Föredrogos men blefvo å nyo bordlagda bevillningsutskottets betänkanden n:is 10 och 11.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes:

lagutskottets utlåtande n:o 46, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af § 49 i förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871; och

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 31, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om utredning angående upphörande af svenska fartygs konsulatsafgifter.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 8.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 35, till Konungen, angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag, hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 2,48 e. m.

In fidem
A. E. J. Johansson.
